

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΑΙΔΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

[ΤΟ ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ]

**Ὅχι ἡροῦμαι διδάκτων εἶναι τὴν ἀρετὴν.
(Πλάτ. Πρωτ.)*

Ὁ ὑπὸ ἐξέτασιν παῖς εἶνε μαθητῆς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἄγων τὸ 12^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ὁ παῖς οὗτος, καταγόμενος ἐκ γονέων ὑγιῶν μὲν, ἀλλὰ κράσεως νευροπαθοῦς, ἔχει κράσιν νευρασθενικὴν, ἣτις παρουσιάζει φαινόμενα ἄξια ἐνδιαφερούσης ἐξετάσεως. Αἱ ἐλάχισται διαταραχαί τῆς σωματικῆς ὑγείας αὐτοῦ, αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τῆς διαίτης, ἐκ τοῦ εἶδους τῆς τροφῆς ἢ ἐξ ἐπιδράσεως ἀτμοσφαιρικῶν καὶ ἐν γένει φυσικῶν αἰτιῶν, ἐπιδρῶσι σπουδαιότατα ἐπὶ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Παρουσιάζει ὀξύνειαν, ὁσάκις ἢ σωματικὴ αὐτοῦ κατάστασις εἶνε ἁμαλῆ, παρουσιάζει κατὰπτωσιν πνεύματος, ὁσάκις ἢ σωματικὴ αὐτοῦ κατάστασις εἶνε τεταραγμένη. Καὶ ἐν ὀλίγοις δυνατὰι τις ἀκριβῶς νὰ παρατηρήσῃ συμβαλλούσας τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος μετὰ τῆς ἐντάσεως τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἀσθένειαν τὴν σωματικὴν μετὰ τῆς νάρκης τοῦ πνεύματος. Τὰς τοιαύτας δὲ σωματικὰς μεταβολὰς παρακολουθοῦσι καὶ συναισθήματα ἀνάλογα· ἡ λύπη καὶ ἡ χαρὰ διαδέχονται ἀλλήλας. Ἄλλοτε μὲν ὁ παῖς οὗτος εἶνε εὐχαρὶς καὶ φιλοπαίγμων, ἄλλοτε δὲ κατὰ τὰς ὑγιεινὰς διαταραχαίς δυστροπὸς καὶ μελαγχολικός. Ἡ μήτηρ του πολλάκις μοὶ ἐξέφρασε τὴν ἀπορίαν αὐτῆς διὰ τὰ φαινόμενα ταῦτα ἀγνοοῦσα τὰ αἴτια αὐτῶν. Ἵπέδειξα δὲ πρὸς αὐτὴν τὰ δυνατὰ προληπτικὰ μέτρα, συνιστάμενα εἰς κανόνας τινὰς ὑγιεινῆς διαίτης.

Ὡς ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων δυνατὰι τις ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνη, ἡ ὑγιεινὴ διαίτα εἶνε ἀπαραίτητος ὅρος τῆς ἁμαλῆς ἀναπτύξεως τοῦ πνεύματος, στηριζομένη εἰς τὴν κράσιν καὶ τὴν κληρονομικότητα τοῦ παιδός, ἡ δὲ ἀγωγή ἐπιδιδώκουσα τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦ δὲν δυνατὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ πῶθητόν ἀποτέλεσμα, ὅταν τὰ μέσα ὑγιεινῆς διαίτης ἐλλείπωσι, συνδυαζόμενα πρὸς τὴν ἐκ κληρονομικότητος φύσιν τοῦ παιδός. Εἰς ταῦτα αἱ μέλλουσαι πολιτεῖαι βασιζόμεναι ὀφείλουσι νὰ ἀναλάβωσιν αὐτὰι τὴν ὑγιεινὴν διαίταν τῶν παιδῶν διὰ τῆς παροχῆς τῶν αναγκασιούτων πρὸς τοῦτο μέσων, ἀφ' οὗ ἡ οἰκογένεια δὲν γνωρίζει ἢ δὲν δυνατὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ καθῆκον αὐτῆς τοῦτο.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ σώματος πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος.

Ἐξεταστέος ἦδη ὁ παῖς ὡς πρὸς τὰ παιδευτικὰ μέσα τὰ τε οἰκογενειακὰ καὶ σχολικὰ.

Οἱ γονεῖς αὐτοῦ διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων μεγάλως ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς καθόλου μορφώσεως. Ἡ μὲν μήτηρ εἶνε λίαν ἀμαθῆς, ὁ κύκλος τῶν γνώσεων αὐτῆς λίαν περιορισμένος, αἱ περὶ τοῦ κόσμου ιδέαι τῆς ἐν τοῖς πλείστοις πεπλανημέναι, ὄξουσαι προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς ἀνατροφῆς αὐτῆς· γυνὴ μὴ γνωρίζουσα εἰμὴ τὰ ἐκ συνθηεῖας οἰκογενειακὰ ἔργα, τὰ συνιστάμενα εἰς τὴν εὐπρεπῆ διευθέτησιν τῶν τοῦ οἴκου, οὐδὲ ιδέαν τινὰ, οὐδὲ σχεδίον τι ἔχει κατὰ νοῦν ὡς πρὸς τὴν παιδαγωγίαν τοῦ τέκνου της. Κατ' αὐτὴν ἡ μόνη ἐπιτυχία τῆς ἀνατροφῆς συνίσταται εἰς τὴν γεροῦτικὴν φρονιμάδα τῶν τέκνων, οὐδὲ ἀνέχεται τὰς παιδικὰς ἀνησυχίας ὡς ἐκ τῆς νευρασθενικῆς αὐτῆς κράσεως, καὶ ἔνεκα τούτου καθιστᾷ δυσάρεστον τὴν διαμονὴν τοῦ τέκνου της ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Ὁ δὲ πατὴρ κατέχει μόρφωσιν τινὰ ἐπαρκῆ, ὅπως ὑπὸ ὠρισμένον σχεδίον ἐνεργῆ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ τέκνου του. Εἶνε ἀνεκτικὸς καὶ ἐπιεικὴς εἰς τὰς τῶν τέκνων του ἀνησυχίας, χαίρει μάλιστα βλέπων αὐτὰ ἐκδηλοῦντα τὴν παιδικὴν χαρὰν μεθ' ὅλων τῶν παρακολουθουσῶν αὐτὴν, κατὰ τοὺς ἀδαεῖς τῆς παιδικῆς φύσεως, παρεκτροπῶν ἢ ἀταξιῶν· εἶνε παῖς καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν παιδῶν του.

Ἐνεκα τῆς ἀποτόμου ταύτης διαφορᾶς τῶν γονέων ἐλλείπει παρ' αὐτοῖς τὸ ἐνιαῖον τῆς ἀγωγῆς· τὰ ὑπὸ τοῦ ἐνὸς οἰκοδορουμενα κρημνίζονται ὑπὸ τοῦ ἐτέρου, τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τῆς τοιαύτης διαιρέσεως τῶν γνωμῶν εἶνε ἡ ἀπειθεια τῶν τέκνων, ἡ ἀσέβεια αὐτῶν πρὸς τὴν μητέρα καὶ ἡ πλημμελὴς ἐκτέλεσις ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ τούτου τῶν σχολικῶν του ἐργασίῶν καὶ τὸ σπουδαιότατον ἡ συχὴ αὐτοῦ πνευματικὴ διατάραξις, προερχομένη, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, καὶ ἐκ τῆς κληρονομικῆς νευρασθενοῦς κράσεως αὐτοῦ. Συχνάκις ἐρχεται εἰς τὸ σχολεῖον ὁ παῖς οὗτος κατηφῆς καὶ μελαγχολικός, μὲ πρόσωπον ἡγριωμένον, ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ παρουσιάζει εἰς τὸν ὀξυδερκῆ παρατηρητὴν φαινόμενα φυσικῆς μαλακότητος καὶ χαρᾶς. Τῷ ὑπέβηλον πολλάκις τὴν ἐρώτησιν· διατί σήμερον ἡ ἐργασία σου εἶνε ἀτελής; διατί εἶσαι ἀδιάθετος; Τὴν ἀπάντησιν μοὶ εἶδον εἰ πλήρεις δακρῶν ὀφθαλμοὶ του ἢ ξηρὰ τις φράσις μόλις ἐξερχομένη ἐκ τῶν

χειλέων του «δὲν μὲ ἀφῆσεν ἡ μήτηρ νὰ ἐργασθῶν». Τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν δὲν ἐξήγουν μὲ τὴν πλήρη αὐτῆς κυριολεξίαν, διότι ἐγνώριζον ὅτι ἡ μήτηρ του δὲν διετέλει εἰς τοιαύτην ἀναισθησίαν, ὥστε σκοπίμως νὰ παρακωλύη τὰς μαθητικὰς τοῦ τέκνου τῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἐγνώριζον ὅτι προεκάλει τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἕνεκα τῶν ἀντιπαιδαγωγικῶν αὐτῆς τρόπων. Ὁ πατήρ ἕνεκα τῶν βιωτικῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν δὲν μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ προλαμβάνῃ τὰς τοιαύτας τῆς μητρὸς ἀντιπαιδαγωγικὰς ἐπιδράσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅπως ἀπαραίτητος εἶνε ἡ μόρφωσις τῆς μητρὸς διὰ τὴν παιδαγωγίαν τῶν τέκνων καὶ ὅτι ἐλάχιστον δύναται νὰ συντελέσῃ ὁ πατήρ καὶ τὸ σχολεῖον, ὅταν ἡ μήτηρ ἀγνοῖ τὰ στοιχειωδέστερα φαινόμενα τῆς παιδικῆς φύσεως καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀνατροφῆς, παρακωλύη δὲ τὴν ἐργασίαν τοῦ σχολείου καὶ καθιστᾷ προβληματικὴν τὴν ἀνατροφὴν τῶν μελλόντων πολιτῶν, ἡ δὲ ἀγωγή ἢ σχολικὴ θέτει θεμέλια ἐπὶ τῆς ἄμμου ἀνευ τῆς συνεργασίας τῆς μητρὸς. Τίς οἶδε μήπως οἱ ἀρχαιότατοι πρόγονοι ἡμῶν διαβλέποντες τοὺς σκοπέλους τούτους τῆς ἐξ ἀγνοίας μητρικῆς ἀντιδράσεως ἀφῆρσαν παρ' αὐτῆς τὸ δικαίωμα τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ!

Καὶ τοιαύτη μὲν εἶνε ἡ ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ μαθητοῦ τῆς οἰκογενείας ἐπιδράσις. Ἐν δὲ τῷ σχολείῳ βασιζόμενος εἰς τὴν τὸν φυσικὸν τοῦ παιδὸς τούτου χαρακτῆρα καὶ εἰς τὸν ἐπίκτητον ὡς ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιρροῆς τῆς οἰκογενείας προσεπάθησα κατὰ τὸ δυνατόν νὰ ἐφαρμώσω τὰ κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν ἀναγκαῖα παιδευτικὰ μέσα, ὅπως λειάνω τὰς διαταραχὰς τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπακολουθοῦντα αὐτὰς συναισθητάτα.

Ὁ παῖς οὗτος ἐν τῷ σχολείῳ εἶνε εὐπειθὴς καὶ εὐτακτος, σπανιώτατα δίδων ἀφορμὴν εἰς παρατηρήσεις, κατὰ τὴν διδασκαλίαν ὅμως ἡ προσοχὴ αὐτοῦ εὐκόλως μεταπίπτει ἀπὸ ἐντάσεως εἰς κατάπτωσιν καὶ ἕνεκα τούτου μὲ ἀναγκάζει νὰ διεγείρω αὐτὴν διὰ συγῶν ἐρωτήσεων πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνομένων. Ἄλλοτε δὲ παρουσιάζει δυσεξήγητον φαινόμενον, ἐν ᾧ ἔχει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ νομίζει τίς ὅτι δὲν παρακολουθεῖ τὸ μάθημα, προβάλλω εἰς αὐτὸν ἐρωτήσεις ἢ τὸν προσκαλῶ νὰ διηγηθῇ τὸ διδασκόμενον καὶ ἀπαντᾷ ἢ διηγείται μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Εἶνε δὲ τοῦτο σὺνηθὲς φαινόμενον, διότι εἶνε ἀδύνατον ὁ παῖς οὗτος ἐπὶ πολὺ νὰ προσηλώσῃ τὸ βλέμμα του εἰς τὸ τοῦ διδασκάλου, ὅπερ ἡ διδασκτικὴ θεωρεῖ ὡς ἀπαραίτητον γνώρισμα τῆς προσοχῆς. Ἐὰν δὲ τίς ἐπεχειρεῖ δι' ἐπιπλήξεων ἢ τιμωριῶν νὰ ὑποχρέωσιν τὸν παιῶτα τούτον νὰ διατηρήσῃ τὴν στάσιν τῆς προσοχῆς, θὰ ἐπέφερον ὅλως ἀντίθετον ἀποτέ-

λεσμα, διότι ἡ ἐπιπλήξις ἢ ἡ τιμωρία διαταράσσει τοσοῦτον τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, ὥστε τὸν καθιστᾷ σχεδὸν ἡλίθιον. Τὰ φαινόμενα ταῦτα παρουσιάζει καὶ κατὰ τὴν εὐμεθοδεστέραν διδασκαλίαν.

Ἐτερον φαινόμενον ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ἡ ἀνυπομονησία του καὶ ἡ ταχεῖα ἀπογοήτευσίς του πρὸ τῶν παρουσιαζομένων προσκομμάτων. Ἐν ᾧ ἔχει κρίσιν ὁπωσδήποτε ὀξείαν, κατὰ τὴν λύσιν τῶν ἀριθμητικῶν προβλημάτων, ἐὰν εἰς τὴν πρώτην ἐπιχείρησιν ἀποτύχῃ, ἐγκαταλείπει τὸ πρόβλημα ἀόημων διὰ τὴν ἀποτυχίαν του καὶ καθιστάμενος ἀνίκανος νὰ ἐπιτύχῃ δι' ἐπιμονῆς τὴν λύσιν, τὸ αὐτὸ δὲ φαινόμενον παρουσιάζει καὶ κατὰ τὰ ἄλλα μαθητικὰ ζητήματα. Πάσχει εὐκόλως κώλυσιν παραστάσεων. Σχετικὴν θεραπείαν ἐπέφερα εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο διὰ μικρᾶς τινος βοήθειας, τὴν ὁποίαν πρὸς αὐτὸν παρέχω, χωρὶς νὰ ἐπιμείνω εἰς τὴν διὰ τῶν ἰδίων του δυνάμεων λύσιν, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ἀπαιτήσις μου αὕτη θὰ μείνῃ ἀνεκτέλεστος καὶ ὡς ἀποτέλεσμα θὰ ἔχῃ τὴν ἐπαύξησιν τῆς ἀπογοήτευσως τοῦ μαθητοῦ. Μετὰ τὴν μικρὰν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν πρὸς αὐτὸν παρέχω πρὸς λύσιν μαθητικῶν ζητημάτων, προβαίνει οὗτος μετὰ θάρρους καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βεβαίως ἐπιτυχίας, μεθ' ἣν ἐνθαρρύνων αὐτὸν τῷ λέγω ὅτι δὲν πρέπει μὲ τὸ πρῶτον ἐμπόδιον νὰ δειλιάσῃ, τότε δὲ ἡ χαρὰ του ἐκδηλοῦται δι' ἐλαφροῦ μειδιήματος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὁδηλοῦται, ὅτι δὲν δύναται τίς νὰ παιδαγωγῆσῃ, ἂν δὲν μελετήσῃ πρῶτον τὴν σωματικὴν καὶ ψυχολογικὴν φύσιν τοῦ παιδευομένου καὶ ὅτι τὰ μέσα τῆς ἀγωγῆς (διαταγαί, ἀρνήσεις, ἐπιπλήξεις, ἐπιδοκιμασίαι, τιμωρίαι καὶ ἀμοιβαί) πρέπει νὰ εἶνε ἀνάλογα πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παιδός, τὸ δὲ ἔργον τοῦ παιδαγωγοῦ δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ἱατροῦ. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν δὲν δύναται ὁ παιδαγωγὸς νὰ χρησθῇ τὸ αὐτὸ φάρμακον κατὰ ποσότητα καὶ ποιότητα, ἀλλὰ τὰ φάρμακά του διὰ τὰς αὐτὰς παιδικὰς ἀσθενείας πρέπει νὰ εἶνε διάφορα, προσαρμοζόμενα εἰς τὴν διάφορον τῶν παιδευομένων φύσιν.

Ἐπὶ τοῦ παιδός τούτου μεγίστην ἐπιρροὴν ἀσκει ἡ διδασκτικὴ διεγείρει ἀπάσας τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἀποτελεσματικῶς ἐπενεργούσα ἐπὶ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ἐνθυμούμαι ἐσπέραν τινὰ θερνίνην, κατὰ τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας του μετὰ τινων μελῶν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ἡ σελήνη ἦτο πλησιφαῆς, αὐρὰ δὲ ὁροσερὰ μόλις ἔσειε τὰ φύλλα τῶν ὑπὸ τὸν ἐξώστην εὐρισκομένων δένδρων τοῦ κήπου. Ὁ παῖς εἶχε προσηλώσει τὰ βλέμματά του ἐπὶ τῆς φωτεινῆς σελήνης, αἴφνης δὲ διακόπτει τὴν μετὰ τῶν οἰκείων του

συνομιλίαν μου καὶ μοὶ ἀπευθύνει τὴν ἐρώτησιν «εἶνε ἀλήθεια, διδασκαλε, ὅτι τὰ μαῦρα ἐκεῖνα σημάδια τοῦ φεγγαριοῦ εἶνε ὁ Κάϊν;» ἀκούσιος γέλως ἐξῆλθε τῶν χειλέων μου, λαθῶν δὲ ἀφορμὴν ἐξήγουν εἰς αὐτὸν τὰ τῶν κηλίδων ἐκείνων, ἐκ τῆς σελήνης δὲ ὁρμώμενος ἐξήγησα τὰ περὶ πλανητῶν καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων, τὰς αἰωνίους αὐτῶν κινήσεις, τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀχανοῦς ἐκείνου θάλου τοῦ οὐρανοῦ, τὴν σοφωτάτην ἀρμονίαν τῶν ἐν αὐτῷ σωμάτων, τὴν ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἡμῶν ἐπίδρασιν αὐτῶν καὶ πλεῖστα φαινόμενα ἀναγόμενα εἰς τὴν μετεωρολογίαν. Ὁ παῖς ἐπιπτεν ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἐκπλήξιν καὶ αἱ ἐρωτήσεις καὶ ἀπορίαι αὐτοῦ ἠκολούθουν ἀλλήλας ἀνεξάντλητοι, τὰς ὁποίας ὁ χώρος τῆς παρουσίας μελέτης δὲν μοὶ ἐπιτρέπει νὰ παραθέσω. Τοῦτο μόνον δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἐπὶ δίωρον κατέστην κύριος τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ ὅτι κατὰ τὸ μικρὸν τοῦτο χρονικὸν διάστημα ἠδυνήθη νὰ διδάξω εἰς αὐτὸν πλείονα ἀφ' ὅσα πολυετῆς φοιτήσις ἐν σχολείῳ θὰ ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ, τοσοῦτον δὲ νὰ ἐξεγείρω τὸ συναισθητικὸν αὐτοῦ, ὅσον οὐδὲ ὅλα τὰ ἡθικὰ διδάγματα τῶν βιβλίων, ὅλαι αἱ τιμωρίαι καὶ ἀμοιβαὶ καὶ τὰ ποικίλα τῆς σχολικῆς ἀγωγῆς παιδαγωγικὰ μέσα θὰ ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσωσι. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐμνήσθην τοῦ γηραίου τῆς Ρωσίας κοινωνιολόγου Τολστόη καὶ εἶπον κατ' ἐμαυτὸν ὅτι, ἂν ὁ κύκλος τῆς Γλασκώγης Πολιάνας ἡμέραν τινὰ ἐπεκταθῇ καὶ καταστῇ παγκόσμιος, θέλει ἀνατελεῖ ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος καὶ ὁ μικρόκοσμος, ὁ σήμερον δουλικῶς παιδαγωγούμενος ἐν τοῖς θρανίοις τῶν σχολικῶν εἰρκῶν, θέλει ἀκολουθήσει τὸ φυσικὸν ρεῦμα τῆς προόδου, θέλει γνωρίσει καὶ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν κόσμον καὶ τὸν τρόπον τῆς μετὰ τῶν ὁμοίων του εὐδαίμονος ζωῆς, παίζων καὶ χαίρων, ἀναπνέων τὴν μυροβόλον τῶν ἀγρῶν αὐρανὸν ἀντὶ τοῦ ζωοφθόρου ἀθρακικοῦ ὀξέος τῶν σχολικῶν αἰθουσῶν.

Ἀγοστόλιον.

ΠΑΝ. Γ. ΛΙΒΑΔΑΣ
(δημοδιδάσκαλος)

ΣΤΙΧΟΙ

Ὅλα τὰνθη εἶναι καλὰ καὶ χαριτωμένα
ὁ σεμνὸς ὁ μενεξῆς, ἡ ἀγνή μουσίνη,
τὰ γλυκὰ γαρούφαλα, οἱ ἀφραῖτοι κρίνοι,
ὅλα ἔχουν χωριστὴν χάριν τὸ καθένα.

Μὰ τὸ ρόδο περὶ πολὺ ἀπὸ τὰλλα ἀξίζει,
ποῦ κι' ἂν χάσῃ τὴν μορφὴν καὶ τὰ χρώματά του,
μέσ' ἔς τὰ σκόρπια φύλλα του μένει τάρωμά του,
καὶ νεκρὸ ἀκόμη ζῆ κι' ἄνοιξις θυμίζει.

Δ. ΒΙΒΛΙΑΣ

Νομίζομεν ὅτι παρέχομεν ἐξαίρετον ἀνάγνωσμα εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἑθνικῆς Ἀγωγῆς» διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κατωτέρω ἔργου τοῦ Φεγιέ, τὸ ὅποτον μεθ' ὅλων τῶν ἄβρων καὶ εἰδυλλιακῶν αὐτοῦ χαρακτῆρα εἶνε κατὰ βᾶθος καὶ διδασκτικώτατον. Σ. τ. Δ.

Η ΜΑΓΙΣΣΑ

[Ἀραμάτιον Ὀκταβίον Φεγιέ κατὰ μετάφρασιν Χ. Ἀρνίνου]

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΕΡΡΙΚΟΣ ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ, κόμης, ἡλικίας 32 ἐτῶν. — ΕΚΤΩΡ ΜΠΑΒΟΝ, ὑποκόμης, ἡλικίας ἐτῶν 30. — ΔΕΣΠΟΝΙΣ ΑΡΤΕΜΙΣ ΚΕΡΔΙΚ, φαινομένη ἐξηκοντούτις. ἔχει τὴν κόμην φαῖαν, ἀφθόνως ἐπιπεπασμένην διὰ κόμης, ἐνδυμασίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν φαινομενικὴν ἡλικίαν τῆς, ἀλλὰ λίαν ἐπιμελημένην. — ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ, ὑπέρτης αὐτῆς, φαίνεται ὀγδοηκοντούτης. ἔχει τὴν κόμην καὶ τὰς σφύρας λευκὰς. Φέρει ἀναξυρίδα βραχίονα μέλαιναν καὶ περικνημίδας τοῦ αὐτοῦ χρώματος. — ΤΒΟΝΚΤΟΣ, θεράπων τοῦ ὑποκόμητος· φέρει οἰκοτολῆν.

Ἐποχὴ σύγγραφος. Ἡ σκηνὴ συμβαίνει ἐγγύτατα τοῦ δάσους τῆς Βροσελιάνδης, ἐν Βρετανίᾳ, περιφύμου διὰ τὰς φανταστικὰς παραδόσεις τῶν ἐκεῖ που κείται ἡ πηγὴ τοῦ μάγου Μερλίνου.

Τὸ δράμα διεξάγεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς δεσποινίδος Κερδικ. Αἰθουσὰ ἐπαύλεως. Πρὸς τὰριστερὰ ἐστία καὶ παράθυρον. Εἰς τὸ βᾶθος σκευοθήκη, παρ' αὐτὴν δὲ θύρα δίφυλλος. Ἀριστερῶθεν τῆς σκευοθήκης θύρα μικροτέρα. Ἀπέναντι τῆς ἐστίας πρὸς τὰ δεξιὰ ἑτέρα θύρα. Εἰς τὸ μέσον τράπεζα, καναπέ, κλειδοκύμβαλον.

ΠΡΑΞΙΣ ΜΟΝΗ

ΣΚΗΝΗ Α'

Εἶνε δεῖλη Διπλοῦς κηροστάτης εἶνε ἀνημμένος ἐπὶ τῆς ἐστίας. Ἄμα τῇ ἄρσει τῆς αὐλαίας ὁ Φραγκίσκος ἀνάπτει καὶ δεύτερον κηροστάτην ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ὁ Κομίγγιος ἐμφανίζεται ἐν τῇ πρὸς ἀριστερὰν τῆς σκευοθήκης θύρᾳ τοῦ βᾶθους, εἰσέρχεται ἀνευ διατυπώσεων, ὄχρωτάτος καὶ περιέρχεται ταχέως τὸν θάλαμον, ὅτε διακρίνει τέλος τὸν Φραγκίσκον.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ καὶ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Ἄ! τέλος πάντων! . . νὰ μιὰ μορφὴ ἀνθρώπου. (Κυττάζει τὸν Φραγκίσκον, ὅστις κεκυφώς ὀπισθοῦν τὸν ἐπιβλέπει προσεκτικῶς. Ὁ Κομίγγιος καθ' ἅπασαν τὴν σκηνὴν ταύτην καὶ μέχρι τῶν μέσων τῆς ἐπομένης τηρεῖ ἦθος σκυθρωπῶν καὶ ἀπαθείς. Καθ' ἑαυτὸν) Τί παραξένος γέρος! . . . (Μεγαλοφώνως) Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε. . . δὲν μοῦ λέγετε, παρακαλῶ, ποῖος εἶνε ὁ οἰκοδεσπότης αὐτοῦ τοῦ σπιτιοῦ;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

(δυσθύμως, μετὰ φωνῆς βραδείας καὶ βραγγυῆς)

Αὐτοῦ τοῦ σπιτιοῦ; . . Μιὰ κοτζάμ ἐπαυλις μὲ αὐλὴν, μὲ κήπον, μὲ λιβάδι διὰ δύο ἀγελάδας, μὲ φούρνον, μὲ περιστεριῶνα, μὲ ἰδιαίτερα διαμερίσματα διὰ τοὺς ὑπέρητας. . . Ἀκούς ἐκεῖ σπιτί! . . Τοῦ λόγου σας, κύριε, μήπως κατοικεῖτε σὲ κανένα βασιλικὸ παλάτι;

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Δὲν ἐννοοῦσα νὰ σας προσβάλω, κύριε· σεῖς εἰσθε λοιπὸν ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῆς τῆς ἐπαύλεως;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Ὁ ἰδιοκτήτης; . . . Ὅχι, κύριε· δὲν εἶμαι ἰδιοκτήτης ἐγὼ· εἶμαι ὑπηρέτης. Ὑπηρέτης εἰς τὰς διαταγὰς σας . . . δηλαδή φθάνει νὰ μὴ μὲ βάλετε σὲ πολὺν κόπον, διότι ἔχω ἡλικίαν ὅπου μοῦ ἐπιτρέπει νὰ μὴ πολυσκοτίζωμαι διὰ κἀνένα, ἐκτὸς τῆς κυρίας μου.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Πολὺ σωστά, φίλε μου. Καὶ ἡ κυρία σου θὰ εἶνε βέβαια ἐκείνη μὲ τὸν πέπλον, ποῦ ἐμβήκε πρὸ ὀλίγου εἰς αὐτὴν τὴν κατοικίαν. Ἦθελα νὰ τῆς ζητήσω συγγνώμην, ἐπειδὴ φοβοῦμαι ὅτι τὴν ἐτρομάξα. Κατὰ τύχην τὴν συνήντησα τὴν ἀπὸ βράδου βράδου εἰς τὸ δάσος ἐδῶ σιμά . . . τὸ δάσος τῆς Βροσελευάνδης, νομίζω . . . πλησίον εἰς τὴν περίφημον πηγὴν τῶν Μοιρῶν . . . τοῦ Μερλίνου . . . δὲν ξεύρω καλὰ πῶς τὴν λέγουν.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Πηγὴν τοῦ Μερλίνου . . . μάλιστα, τοῦ μάγου Μερλίνου . . . (Μειδιῶν) Κακὸς τόπος διὰ τὰς συναντήσεις, νέε μου! . . . Αἶ! . . . αἶ! . . . (Γελᾷ μὲ γεροντικὸν γέλωτα).

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (καθ' ἑαυτὸν)

Τὶ παράδοξος γέρος! . . . (Μεγαλοφώνως) Ἐνόμιζα ὅτι εἶχεν ἀποπλανηθῆ καὶ ἠθέλησα νὰ τῆς προσφέρω τὰς ἐκδουλεύσεις μου . . .

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Αἶ! . . . αἶ! . . . Ἐτσι, αἶ, κύριε;

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Αὐτὴ ὑποθέτω ὅτι ἐφωβήθη καὶ τοιουτοτρόπως, ἔνεκα αὐτῆς τῆς παρεξηγήσεως, ἤλλαμην ὡς ἐδῶ, ἐκείνη μὲν φεύγουσα, ἐγὼ δὲ τρέχων ἀπὸ πίσω της . . . Νομίζεις ὅτι θὰ συγκατατεθῆ νὰ δεχθῆ τὰς ἐξηγήσεις μου;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ (μετὰ χάριτος)

ὦ, βέβαια! . . . τὸ πιστεύω. Αἶ, αἶ! . . . (Γελᾷ παρατηρῶν αὐτὸν μὲ πονηρὸν βλέμμα καὶ διευθύνεται πρὸς τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ θύραν).

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (καθ' ἑαυτὸν)

Μὲ περιπαίξει τάχα αὐτός; Γιὰ νὰ ἰδοῦμε. (Μεγαλοφώνως) Δὲν μοῦ λέγεις, φίλε μου, πῶς λέγεται ἡ κυρία σου;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Ὀνομάζεται δεσποινὶς Ἄρτεμις Κερδὶν· ἀλλὰ ἐδῶ εἰς τὸ χωριὸ τὴν ἀποκαλοῦν συχνότερα: ἡ μάγισσα τῆς Βροσελευάνδης.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Ἡ μάγισσα! . . . (Καθ' ἑαυτὸν) Περιέργον! (Μεγαλοφώνως) Ἡ μάγισσα, εἶπες; . . . Καὶ θὰ εἶνε ὠραία, φαντάζομαι, ἀφοῦ εἶνε τέτοια;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

ὦ, ὠραιοτάτη, κύριε . . . τοῦλάχιστον γιὰ τὰ μάτια τὰ δικά μου.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Εἶνε νέα, ἀλήθεια;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Νέα; . . . ναί· τοῦλάχιστον σχετικῶς.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Σχετικῶς μὲ τί;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Σχετικῶς μ' ἐμένα.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Μὰ σὺ θὰ εἶσαι ἐκατὸν χρονῶν τὸ ὀλιγώτερον.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Ἐβδομήντα ἔννεα, κύριε. Θὰ τοὺς κλείσω τὴν παραμονὴν τοῦ Χριστοῦ.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Μὰ τότε λοιπὸν ἡ κυρία σου θὰ εἶνε . . .

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Πενήντα ἔννεα ἐτῶν, κύριε. Θὰ τὰ συμπληρῶσιν τὸν Μάιον.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (ζωηρῶς, ἀλλὰ μετὰ σοβαρότητος)

Περιττὸν νὰ τὴν ἐνοχλήσης, γέροντά μου. Συλλογίζομαι ὅτι ἀρκετὰ ἤδη ἐταράχθη ἀπὸ τὴν ἀδιακρίσιν μου. (Καθ' ἑαυτὸν, ἐρχόμενος εἰς τὸ προσκήνιον) Εἶνε ἐμπαιγμός! . . . Μία ἰδιοτροπία τῆς τύχης μ' ἔκαμε νὰ εὐρεθῶ ἀπέναντι αὐτοῦ τοῦ γέρου—ξεκουτιάρη καὶ μιᾶς γεροντοκόρης ἐπαρχιώτισσας, μισότρελλης ἴσως . . . Ἀδιάφορον! Δὲν θὰ κοπιᾶσω νὰ διαλευκάνω αὐτὸ τὸ μυστήριον. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι δὲν θὰ ὑποστῶ ἐπὶ πλέον τὸ ἄχθος ζωῆς μισητῆς . . . Ἦδη ἀπὸ τριῶν μηνῶν ἡ ζωὴ μου ἐκρέματο ἀπὸ μίαν μόνην κλωστήν, ἀπὸ τὴν περιέργειαν. Ἴδου ὅπου θραύεται καὶ ἡ κλωστή αὕτη. Ἐτελείωσε! (Πρὸς τὸν Φραγκίσκον, προσφέρων αὐτῷ χρήματα) Πᾶρε, γέρο μου, αὐτὰ καὶ ἔχε γειά! . . . (Προχωρεῖ ἐν βῆμα, εἶτα ἐπιστρέφει) Πές μου . . . (Καθ' ἑαυτὸν) Ναί! . . . δὲν εἶνε ἀσχημὴ αὐτὴ ἡ ἰδέα . . . (Μεγαλοφώνως) Αὐτὴ ἡ πηγὴ τοῦ Μερλίνου εἶνε πολὺ βαθειά;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ (παρατηρῶν αὐτὸν ὑπόδρα)

Ἄρκετὰ βαθειά ὥστε νὰ ἤμπορῆ νὰ πνιγῆ μέσα ἓνα σκυλί.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (βλέπων αὐτὸν ἀτενῶς)

Τὶ ἐννοεῖς;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

(τονίζων εὐσταθῶς τοὺς γεροντικούς του λόγους)

Ἐννοῶ ὅτι ἓνας χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἀποφασίζει νὰ πνιγῆ, δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ σκυλί.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (μετὰ σφοδρότητος)

Καὶ πῶς γνωρίζεις ἐσὺ πῶς θέλω ἐγὼ νὰ πνιγῶ; . . . Ἐβάλληκες νὰ μὲ κατασκοπεύσης; . . . σ' ἐπλήρωσαν γιὰ νὰ μοῦ τὸ πῆς αὐτό;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Μὰ ἐπεὶ φανερώνετε καθαρὰ τὸν σκοπὸν σας . . . δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε κἀνέννας μάντις γιὰ νὰ τὸν μαντεύση . . . Αἶ, κύριέ μου, καλὰ λέγουν ὅτι καθε ἐποχὴ ἀλλάζουν καὶ τὰ ἦθη. Ὁ παππούς καὶ ὁ πατέρας ἴσως τῆς εὐγενείας σας θὰ ἐφρονεύθησαν εἰς κἀμμίαν μάχην . . . διὰ τὴν πατρίδα των . . . καὶ σεῖς θέλετε νὰ πέσετε νὰ πνιγῆτε μέσα σὲ μιὰ γούβα . . . ἔτσι, γιὰ τὸ κέφι σας . . . Αὐτὸ εἶνε ἡ πρόσδος, ποῦ λέγουν! αἶ, αἶ! . . .

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (ἀπειλητικῶς)

Ἄ! . . . παληόγερε!

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Ναῖσκε! . . . παληόγερους εἶμαι, ἀλήθεια· γέρος ὅπου ἔλαβα κ' ἐγὼ εἰς τὴν μακρινὴν μου ζωὴν πολλὰς ἀφορμὰς νὰ σιχαθῶ τὴν ζωὴν καὶ ν' ἀποφασίσω νὰ πετάξω αὐτὸ τὸ ἐλεεινὸν κουφάρι σ' ἓνα λάκκο. Καὶ μὲτα ταῦτα τέτοια ἰδέα ποτὲ δὲν μοῦ ἐπέρασε ἀπὸ τὸν νοῦν, ἐπειδὴ, ἂν μοῦ ἐλειψε καμμιά φορά τὸ ψωμί, ποτὲ δὲν μοῦ ἐλειψεν ἡ καρδιά.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Ἄχρεῖε! . . . Ποῖος σ' ἐπλήρωσε, καὶ πάλι σ' ἐρωτῶ, νὰ μοῦ ὁμιλήσῃ ἔτσι; Ἐστὺ ὅμως δὲν εἶσαι παρὰ ὄργανον κατώτερον τῆς σκευωρίας, ἡ ὁποία ἐπλέχθη τριγύρω μου . . . δὲν θὰ τὰ βάλω μαζί σου, ὄχι· θ' ἀναζητήσω τοὺς πρωτουργοὺς αὐτῆς τῆς ἐλεεινῆς κωμωδίας καὶ θὰ τοὺς δεῖξω ὅτι μαζί μου δὲν γελᾷ κανεὶς δωρεάν. Ποῦ εἶνε ἡ κυρία σου; Τώρα θέλω νὰ τὴν ἰδῶ . . . τώρα ναί! . . .

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Νὰ τὴν, κύριε. (Ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ θύρα ἀνοίγεται καὶ ἐμφανίζεται ἡ δεσποινὶς Κερδὶν).

ΣΚΗΝΗ Β'

ARTEMIS καὶ οἱ ΡΗΘΕΝΤΕΣ.

(Ἡ δεσποινὶς Κερδὶν σταματᾷ ἐθῆς ὡς εἰσέλθη).

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (μετ' ἀποτόμου ὕφους)

Ἄ! πολὺ καλὰ . . . Κυρία . . . δεσποινὶς . . . (Προχωρεῖ ἀποφασιστικῶς δύο βήματα πρὸς αὐτὴν καὶ σταματᾷ ἐξαίφνης, μένων ἐνεὸς πρὸ τοῦ εὐγενεοῦς καὶ ἀξιοπρεποῦς ἦθους τῆς πρεσβυτέτιδος. Προσκλίνει ἐνώπιόν της).

ARTEMIS

Τὶ ἐπιθυμεῖ ὁ κύριος, Φραγκίσκε;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Ὁ κύριος ἐπιθυμεῖ νὰ πνιγῆ, κυρία.

ARTEMIS (μὲ φυσικὸν καὶ ἀξιοπρεπὲς ὕφος)

Τὶ σημαίνει αὐτό; (Ὁ Κομίγγιος τὴν βλέπει ἐναλλάξ μετὰ στενοχωρίας καὶ ὑποψίας) Κύριε . . . ἀφοῦ ἐμβήκα τέλος πάντων μέσα εἰς τὸ σπίτι μου, ἐνόμιζα ὅτι εἶχα ἀπαλλαγῆ τῆς καταδιώ-

ξείως σας, τῆς ἀληθῶς ἀκατανόητου. Ματαίως προσπαθῶ νὰ ἐνθυμηθῶ . . . δὲν σὰς γνωρίζω, κύριε. Τὶ ἀγαπᾶτε ἀπὸ ἐμέ;

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Δεσποινὶς . . . κυρία . . . δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω . . . Εἶνε ἀδύνατον. (Τὴν παρατηρεῖ ἐκ νέου).

ARTEMIS

Ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ σας, κύριε, φαίνεται ἀνθρωπος ἔχων σώας τὰς φρένας, καὶ ὅμως . . .

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Ἡ συμπεριφορὰ μου φαίνεται τρελλή ὅσον καὶ ἀπρεπής. Αὐτὸ δὲν θέλετε νὰ πῆτε; (Μετὰ πολλῆς ἀβρότητας) Ἀλλὰ πιστεύσατε τὴν διαβεβαίωσίν μου, κυρία· αἱ παράδοξοι περιστάσεις, τῶν ὁποίων εἶμαι τὸ παίγιον, δικαιολογοῦσι τὴν συμπεριφορὰν αὐτὴν, ἥτις σὰς φαίνεται ἀκατανόητος. Ἄλλως τε ἤρκεσε νὰ σὰς ἴδω κατὰ πρόσωπον ἐπὶ μίαν μόνην στιγμὴν, διὰ νὰ πεισθῶ ὅτι κυρία εἶσθε ὅταν εἶνε δυνατόν νὰ ἀνεμίχθῃ εἰς σκευωρίαν, θλίβομαι δὲ πάρα πολὺ διὰ τὴν ἐπίμονον ἀδιακρίσιν, τὴν ὁποίαν ἐδείξα πρὸς ὑμᾶς.

ARTEMIS (μειδιῶσα ἐλαφρῶς)

Πιστεύω μᾶλλον ὅτι ἤρκεσε νὰ μὲ ἰδῆτε κατὰ πρόσωπον διὰ νὰ μεταμεληθῆτε εἰλικρινῶς, διότι μὲ ἠκολουθήσατε. Πολλὰι γυναῖκες ἴσως, καὶ συνομηλικές μου ἀκόμη, δυσκολώτερα θὰ ἐσυγχώρουν αὐτὴν τὴν τωρινὴν σας μεταμέλειαν παρὰ τὴν προηγουμένην προσβολὴν . . . Ἐγὼ ὅμως, χάριτι θεῆς, σὰς συγχωρῶ ἐκ καρδίας καὶ διὰ τὴν μὲν καὶ διὰ τὴν δέ.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Δεσποινὶς, βεβαίως μὲ ἀδικεῖτε, ἐὰν νομίζετε ὅτι ὑπῆρξατε τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρωτοτροπίας ἐνὸς ματαιοδόξου. Εἶμαι, καθὰ ἔλαβον ἤδη τὴν τιμὴν νὰ σὰς εἶπω, τὸ παίγιον περιστάσεων ἀληθῶς παραδόξων . . . καὶ . . .

ARTEMIS

Ἄρκεῖ, κύριε· ὁ καθεὶς ἔχει τὰς περιστάσεις του. Ἀλλὰ τέλος πάντων, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ ἀφορμὴ, ἐτρέξατε ἀρκετὰ· δὲν ἐπιθυμεῖτε ν' ἀναπαυθῆτε ὀλίγον;

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

ὦ! νὰ σὰς ἐνοχλήσω ἐπὶ πλέον; . . . ἄπαγε!

ARTEMIS

Δὲν μ' ἐνοχλεῖτε . . . ἀπ' ἐναντίας, κανεὶς ἐπιθυμεῖ νὰ ἰδῆ ἐκ τοῦ συνεγγυς, ἀφοῦ πλέον καθησυχάσῃ, τὸ ἀντικείμενον τοῦ τρόμου του καὶ σὰς ὁμολογῶ ὅτι πολὺ μ' ἐτρομάξατε πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ δάσος. Μείνετε λοιπὸν . . . ἐκτὸς ἐὰν τὰ μέρη μετεβλήθησαν καὶ ἂν ἀντὶ νὰ μὲ φοβίζετε σεῖς, σὰς προσενῶ τώρα ἐγὼ . . .

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (μεθ' ἄβρας χειρονομίας)

Ἐπιτρέψατέ μου τούλάχιστον νὰ σὰς παρουσιάσω τὸν ἐαυτὸν μου κανονικώτερον ὀνομαζόμενον κόμητος Ἐρρίκος Κομίγγιος.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Καθίσατε λοιπὸν, κύριε Κομίγγιε. (Δεικνύει αὐτῷ καναπὸν παρὰ τὴν ἐστίαν καὶ κάθηται πλησίον του. Ὁ Φραγκίσκος ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῆς κυρίας του παρακολουθεῖ τὴν συνδιάλεξιν μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ μειδιῶν, διατηρεῖ δὲ τὸ ἦθος τοῦτο καθ' ἅπασαν τὴν σκηνήν· μόνον ὅταν προσκαλεῖται νὰ ὑπηρετήσῃ, παραιτεῖ τὴν τοιαύτην ἐκστατικὴν ἔκφρασιν καὶ σκυθρωπιάζει). Δὲν ἔχουμεν ὁμῶς φωτιά, Φραγκίσκε . . . ἐπαγώσασμεν, δὲν ἀκούς;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ (δύσθυμος)

Ἐπαγώσατε . . . ἐπαγώσατε! . . . (Πλησιάζει εἰς τὴν ἐστίαν καὶ κύπτει μετὰ κόπου διὰ νὰ ὑποδαυλίῃ τὸ πῦρ). Καὶ τί θὰ πῆτε ὅταν φθάσετε εἰς τὰ χρόνια μου; Ἄ, κυρά μου! . . . ἂν ἦσασθε σεῖς ὑποχρεωμένη ν' ἀνάβετε τὴν φωτιά γιὰ τοὺς ἄλλους, σὰς βεβαιῶ ὅτι δὲν θὰ ἐκρυνώνετε τόσο πολύ.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ἐλα, ἔλα, σῶπα. (Πρὸς τὸν Κομίγγιον) Δὲν θὰ εἴσθε βέβαια ἀπ' αὐτὰ τὰ μέρη, κύριε.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Ὅχι, κυρία· κατοικῶ εἰς Παρίσιους. Μάλιστα εἶνε ἡ πρώτη φορά ὅπου ἔρχομαι εἰς τὴν Βρεττανίαν.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ (κεκυφώς πρὸ τῆς ἐστίας)

Τὰ ξύλα εἶνε χλωρά, νά! . . . Καλὰ τὸ εἶπα ἐγὼ πῶς δὲν θὰ ἐξεραινόταν ἕως τὸν χειμῶνα τὰ ξύλα σας. . . ἄλλὰ τὰ ἀφεντικά ἔχουν πάντα δίκιο . . . καὶ ἔπειτα μοῦ λένε πῶς ἐπάγωσαν . . . ὀρίστε, ὀρίστε, κυρία! . . .

ΑΡΤΕΜΙΣ (γαληνίως)

Φραγκίσκε, γίνεσαι ἀπαίσιος . . . Σὰς ζητῶ συγγνώμην δι' αὐτόν, κύριε Κομίγγιε· εἶνε παλαιός μας ὑπέρτης. (Πρὸς τὸν Φραγκίσκον) Ἐλα . . . τραβήξου ἀπ' ἐκεῖ . . . θ' ἀνάψω ἐγὼ τὴν φωτιά! . . . ὑπομονὴ χρειάζεται! . . . (Ἐγείρεται).

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (ἐγειρόμενος ὡσαύτως)

Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σὰς ἀπαλλάξω αὐτοῦ τοῦ κόπου, κυρία;

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ὅχι, ὄχι . . . σεῖς δὲν εἴσθε συνειθισμένος εἰς αὐτὰ τὰ οἰκιακὰ μικροπράγματα . . .

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Σὰς παρακαλῶ . . . νὰ σὰς βοηθήσω κ' ἐγώ . . . (Γονυπετεῖ πρὸ τῆς ἐστίας καὶ διευθετεῖ τὸ πῦρ).

ΑΡΤΕΜΙΣ (καθημένη)

Λοιπὸν δὲν εἴχετε ἔλθει ἄλλην φοράν εἰς τὸν τόπον μας, αἱ; Ἄφου ὁμῶς εἴχετε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῆτε τὴν Βρεττανίαν, ἐπιτρέψατέ

μοι νὰ σὰς παρατηρήσω ὅτι ἐδιαλέξατε κακὴν ἐποχὴν νὰ ἐλθετε. Μὲς' στὴν καρδιά τοῦ χειμῶνος ἡ Βρεττανία δὲν παρέχει πολλὰς διασκεδάσεις εἰς τοὺς ταξειδιώτας τῆς.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

(ἐξακολουθῶν νὰ μένη γονυπετῆς πρὸ τῆς ἐστίας)

Ἄλλὰ, δεσποινίς . . . πῶς νὰ σὰς τὸ εἰπῶ; . . . Ἐγὼ δὲν εἶμαι ταξειδιώτης. Οὕτε τὴν ἐποχὴν ἐδιαλέξα, οὕτε καμμίαν ἐπιθυμίαν εἶχα νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν Βρεττανίαν . . . Ἐχετε κἀνένα φουσερόν; . . . Ἄ, αὐτό, ἐξαιρετὰ! . . . μέ συγχωρεῖτε . . . Λοιπὸν περιστάσεις μυστηριώδεις, αἱ ὅποιαι δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ μίαν κἀποιαν χροιάν κωμικὴν, με παρεκίνησαν νὰ ἐπιχειρήσω αὐτὸ τὸ ταξίδι, τὸ ὅποιον πολὺ ὀλίγον εἶχα κατὰ νοῦν, ἀφοῦ μάλιστα ἐσκόπευα νὰ ἐπιχειρήσω ἕνα ἄλλο ταξίδι, πολὺ περισσότερο σοβαρὸν καὶ πολὺ περισσότερο μακρινόν.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἴσως; . . . εἰς τὸν νέον Κόσμον; (Μετ' ἀφελείας).

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (ἐγειρόμενος καὶ καθήμενος)

Ναί, εἰς Κόσμον ἐντελῶς νέον . . . (Μεταβάλλων ὕφος) Φεβούμαι ὁμῶς ὅτι σὰς ἀπασχολῶ περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια ἐνδιαφέρουν ἐμὲ ἀποκλειστικῶς . . . Κατοικεῖτε, κυρία, εἰς χώραν πολὺ ποιητικὴν. Ἐλαβα τὴν τιμὴν νὰ σὰς συναντήσω, ἐὰν δὲν ἀπατώμαι, εἰς τοπθεσίαν, ἣτις ἐγένετο περιβόητος διὰ τῶν περὶ αὐτῆς ἀρχαίων παραδόσεων. Τὸ δάσος αὐτὸ τῆς Βροσελυάνδης καὶ ἡ πηγὴ τοῦ Μερλίνου συχνότατα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐθνικὴν μας μυθολογίαν.

ΑΡΤΕΜΙΣ

(μειδιῶσα καὶ μετὰ τόνου ἐλαφροτάτης εἰρωνείας)

Τῷ ὄντι, κύριε, ἡ γειτνίασις αὐτῶν τῶν θέσεων μας ἀποβάνει ὡπωσοῦν ἐνοχλητικὴ. Δὲν ἔμποροῦμεν νὰ μείνωμεν ἀργὰ εἰς τὰ περίξ ἐγὼ καὶ ὁ γέρω-Φραγκίσκος, χωρὶς νὰ τρέξωμεν τὸν κίνδυνον ἀλλοκότων δυσαρρεσιῶν . . . Ἡ δεισιδαιμονία τοῦ λαοῦ, ὑποβηθούσης καὶ τοῦ λυκόφωτος, μὰς ἀποδίδει χροιάν φανταστικὴν, ἣτις τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς διαβάτας . . . Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἀφ' ἐτέρου (χαριετίζουσα) ἐνίοτε τοὺς προσελκύει καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ εὐχάριστον ἀντιστάθμισμα.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (βλέπων αὐτὴν ἀσκαρδαμυκτεῖ)

Γνωρίζετε τὴν περιπέτειάν μου, κυρία;

ΑΡΤΕΜΙΣ

Δὲν γνωρίζω τὴν περιπέτειάν σας, προσθέτω δὲ ὅτι δὲν αἰσθάνομαι πολὺ ζωηρὰν ἐπιθυμίαν νὰ τὴν μάθω. Εἶνε φανερόν ὁμῶς ὅτι, μολονότι δυσκόλως συμβιβάζεται αὐτὴ ἡ ἰδέα μετὰ τὴν ἐξίρητον ὑγείαν, τὴν ὅποιαν φαίνεσθε ὅτι χαί-

ρετε, εἶνε φανερόν, λέγω, ὅτι ἐνομίσατε ὅτι κατεδιώκετε ἀντὶ ἐμοῦ ὑπερφυσικὴν τινα ὄπτασιαν . . . κἀποιαν μάγισσαν ἀναμφιβόλως . . . Φεῦ! τί κρίμα, κύριε, ὅπου ἦτο πλάνη . . . Δὲν θὰ ἐλυπεῖσθε ὅπως τῶρα διὰ τὴν γνωριμίαν μου, ἐπειδὴ αἱ μάγισσαι δὲν ἐγήρασκον ποτέ.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Τί νὰ σὰς εἰπῶ, δεσποινίς! . . . οὔτε ἐκ χαρακτῆρος εἶμαι ἐπιρρεπής, οὔτε εὐρίσκομαι εἰς ψυχικὴν διαθέσιν τοιαύτην, ὥστε νὰ ἐνασμενίζω εἰς μάταια φιλοφρονήματα, ἐπομένως ἔμπορεῖτε νὰ πεισθῆτε εἰς τὴν εἰλικρινεῖαν τῶν λόγων μου, ὅταν σὰς εἰπῶ ὅτι ὅσον περισσότερο σὰς βλέπω, καὶ ὅσον περισσότερο σὰς ἀκούω . . .

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ (προσερχόμενος)

Κυρία, ἡ ὥρα τοῦ δείπνου ἐσήμανε.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ἄ! . . . καυμένη Φραγκίσκε, δὲν ἔκαμες διόλου καλὰ . . . Εἶσαι ἀδιάκριτος πρὸς τὸν κύριον κόμητα καὶ πολὺ σκληρὸς πρὸς ἐμέ. Εἰς τὴν ἡλικίαν μου, ὅταν χαθῆ ἐν φιλοφρονήμα, δὲν ἀνευρίσκεται πλέον.

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ (ὅστις ἐν τῷ μεταξύ ἔχει ἐγερεθῆ)

Σὰς ζητῶ μυριάκις συγγνώμην, δεσποινίς . . . ἀποσύρομαι . . . (Γελῶν) Ἄλλὰ σὰς βεβαιῶ ὅτι δὲν θὰ χάσετε τίποτε. Ἦθελα νὰ εἰπῶ, δεσποινίς, ὅτι με ἀναγκάζετε ν' ἀναγνωρίσω μίαν ἀλήθειαν, περὶ τῆς ὁποίας ἀμφέβαλλον μέχρι τοῦδε . . . ὅτι δηλαδὴ διὰ μερικῆς γυναικὸς ὑπάρχει νεότης ἀφθαρτος, ἡ ὅποια ἀποκαλεῖται χάρις. (Τὴν χαριετίζει).

ΑΡΤΕΜΙΣ (Γελῶσα)

Πεινᾶτε, κύριε κόμη;

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Ἐγὼ, δεσποινίς; δυστυχῶς οὐδέποτε πεινῶ.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Τόσον τὸ καλλίτερον. Τότε δὲν δισταζῶ νὰ σὰς προτείνω νὰ συμμερισθῆτε τὸ λιτόν ὡς ἀσκητοῦ δείπνόν μου. Βάλτε δύο σερβίτσια, Φραγκίσκε, εἰς τὸ τραπέζι. (Ὁ Φραγκίσκος φέρων μᾶκτρον ἐπὶ τοῦ βραχίονος ἔχει ἤδη θέσει ἐν τραπεζομάνδηλον ἐπὶ τῆς εἰς τὸ μέσον τραπέζης. Φαίνεται εὐχαριστούμενος ἐξ ὅσων ἀκούει. Ἐνῶ ἀπομάσσει ἐν πινάκιον, κάθηται καὶ παρακολουθεῖ τὴν συνδιάλεξιν ἐπιδοκιμάζων διὰ νεύματος τῆς κεφαλῆς).

ΚΟΜΙΓΓΙΟΣ

Τῆ ἀληθεία, κυρία, δὲν εἰξεύρω πῶς νὰ σὰς εὐχαριστήσω διὰ τὴν ὑποδοχὴν τὴν τόσον ποιητικὴν, τῆς ὁποίας τόσον ὀλίγον εἶμαι ἄξιος.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Μὴ εὐχαριστῆτε δὲ καὶ τόσον πολὺ, διότι σὰς ἐξομολογοῦμαι ὅτι ἡ ὑποδοχὴ αὐτὴ προέρχεται ὀλίγον τι καὶ ἀπὸ περιέργειαν . . . Λοιπὸν, Φραγκίσκε, τί κάμνεις; ἀπεικοιμήθηκες;

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ (ἐγείρεται μετὰ δυσθυμίας καὶ μεμψιμοιρῶν πορεύεται καὶ λαμβάνει πινάκια καὶ ποτήρια ἀπὸ τῆς σκευοθήκης)

Ἄχ! . . . εἶνε πολὺ σκληρόν, γέρος ἄνθρωπος σὰν ἐμένα νὰ μὴ μπορῆ νάχη μιά στιγμὴ ἡσυχία. (Ὁ Κομίγγιος ἀποθέτει εἰς μίαν ἄκραν τὸν πῖλον, τὸ ἐπανωφόριον καὶ τὴν ράβδον του, ὡς ἄνθρωπος ἐτοιμαζόμενος νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺ. Ὁ Φραγκίσκος στηρίζων ἀμφοτέρως τὰ χεῖρας ἐπὶ τῆς τραπέζης, παρακολουθεῖ τὰ γινόμενα). Ἄχ! . . . μόνον οἱ πλούσιοι εἶνε εὐτυχεῖς σ' αὐτόν τὸν κόσμον!

ΑΡΤΕΜΙΣ

Μὰ τί μουρμουρίζεις; τί ἔχεις; λέγε.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Λησμονεῖτε, δεσποινίς, ὅτι δὲν εἶμαι κ' ἐγὼ ὡσὰν τὴν εὐγενεῖαν σας εἰς τὴν πρώτην νεότητα καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζητῆτε ἀπὸ ἕνα ὀγδοητάρη σὰν ἐμένα τὴν δύναμιν ἐνὸς χαμάλη καὶ τὴν ζωηρότητα ἐνὸς παιδιοῦ.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ἐχεις δίκιο . . . πήγαινε. Ἀφῆσε καὶ στρώνω ἐγὼ τὸ τραπέζι. Πήγαινε ἐσὺ κάτω νὰ ἰδῆς ἂν εἶνε ἔτοιμον ὅ,τι χρειάζεται. Πήγαινε σιγὰ σιγὰ . . . πρόσεχε.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Ἐννοιά σας, δεσποινίς . . . (Εὐρισκόμενος παρὰ τὴν θύραν καὶ ἔτοιμος ὦν νὰ ἐξέλθῃ, στρέφεται καὶ λέγει) Καὶ σεῖς, νέοι, φρόνιμα! . . . (Ἐξέρχεται).

[Ἐπειτα συνέχεια]

Η ΗΘΙΚΗ ΑΓΩΓΗ¹

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἐρβέρτου Σπένσερ].

Ἐν πάσῃ οἰκογενεῖα, ὅπου ὑπάρχουσι παιδιά, συμβαίνει καθ' ἐκάστην ὅ,τι αἱ μητέρες καὶ αἱ ὑπέρτριαι καλοῦσιν «ἀτάξιαν». Ὅτε μὲν τὰ ἀθύρματα σκορπιζονται ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ὅτε δὲ ἄνθη συλλεγόντα κατὰ τὸν περίπατον διασπείρονται ἐπὶ τῶν τραπέζων καὶ καθισμάτων, ὅτε δὲ ἡ μικρὰ κόρη κατασκευάζουσα τὸ φόρεμα τῆς κούκλας πληροῖ τὸ δωμάτιον τεμαχίων ὑφάσματος. Ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις σχεδὸν πάντοτε ὁ κόπος τῆς ἐπανορθώσεως τῆς τάξεως ἐπιβαρύνει ἐκείνους, οὓς ἦμιστα ὤφειλεν. Ἡ μήτηρ ἢ ἡ τροφός, ἀφοῦ μεμψιμοιρήσῃ κατὰ τῶν ἀνόητων καὶ ἀτάκτων παιδιῶν, ἀναλαμβάνει αὐτὴ τὴν ἐπανόρθωσιν, ἢ ἀφίνει αὐτὴν εἰς τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφοὺς ἢ ὑπηρετάς μετὰ ἀπλῆν ἐπίπληξιν τοῦ ἐνόχου. Ἄλλ' ἐνίοτε εἰς παρομοίας ἀπλᾶς περιστάσεις οἱ γονεῖς ἔχουσιν ἱκανὴν φρόνησιν, ὥστε ν' ἀκολουθῶσι τὴν φυσικὴν τάξιν τῶν πραγμάτων ἐπι-

¹ Ἰδε σελ. 163.

τάσσοντες εἰς τὸν πταίστην νὰ περισυναγάγη αὐτὸς τὰ ἀθύρματα ἢ τὰ ἄνθη ἢ ὅ,τι ἄλλο διέσπειρεν. Ὁ κόπος τῆς ἐπανορθώσεως τῆς τάξεως ὑπὸ τοῦ διαταράξαντος αὐτὴν εἶνε ἡ μόνη ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένη τιμωρία· πᾶς ἔμπορος ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ, πᾶσα γυνὴ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς λαμβάνει καθ' ἑκάστην πεῖραν τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος. Καὶ ἐὰν ἡ ἀγωγή εἶνε παρασκευὴ διὰ τὸν βίον, καὶ ὁ παῖς ὀφείλει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ λαμβάνη πεῖραν αὐτῆς. Ὅπου δὲ ἡ ἠθικὴ πειθαρχία ὑπῆρξε προηγουμένως χαλαρὰ, καὶ ὁ παῖς ἀρνεῖται νὰ ὑπακούσῃ, πρέπει ἐκεῖ ν' ἀφήσωμεν αὐτὸν νὰ ὑποστῇ τὰς ἀπωτέρας ἀντιδράσεις τῶν πράξεων του. Ἐπειδὴ ἠρνήθη ν' ἀνασυλλέξῃ καὶ τακτοποιήσῃ τὰ σκορπισθέντα ἀντικείμενα, ἐγκατέλιπε δὲ εἰς ἄλλον τὸν κόπον τοῦτον, πρέπει ἐν προσεχῇ εὐκαιρίᾳ νὰ στερηθῇ τῶν μέσων, δι' ὧν καὶ πάλιν ἀτασθαλεύων θὰ ἐνοχλήσῃ τοὺς ἄλλους. Ὅταν λοιπὸν προσεχῶς ζητήσῃ τὰ ἀθύρματα αὐτοῦ, ἡ μήτηρ θὰ τῷ ἀπαντήσῃ· «Ὅτε προηγουμένως σοὶ ἔδωκα τὰ παιγνιδιά σου, ἐσκόρπισας αὐτὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἄφησας δὲ εἰς ἡμᾶς τὸν κόπον νὰ τὰ περισυλλέξωμεν· ἄλλ' ἡμεῖς δὲν ἔχομεν νὰ χάνωμεν καιρὸν διὰ σέ. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν θέλεις νὰ τακτοποιῆς μόνος τὰ παιγνιδιά σου, ἀφοῦ τελειώσης, δὲν δύναμαι νὰ σοὶ τὰ δώσω». Αὕτη εἶνε προφανῶς ἡ φυσικὴ τιμωρία, οὔτε ἐπηυξημένη οὔτε ἡλαττωμένη, ἦν καὶ ὁ παῖς ἀναγκαιῶς θ' ἀναγνωρίσῃ ὡς δικαίαν. Ἐπέρχεται δὲ αὕτη ἐν στιγμή, καθ' ἣν ἡ αἴσθησις αὐτῆς μέλλει ν' ἀποβῇ ζωηροτάτη· τὴν κορυφωθείσαν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν βλέπει ματαιουμένην, ὅποτε ἠλπίζεν ὅτι πάραυτα θὰ ἐκπληρωθῇ, καὶ ἡ ἰσχυρὰ ἐντύπωσις ἡ οὕτω προσγινόμενη δὲν δύναται νὰ μὴ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ διαγωγὴν, σταθερῶς δὲ ἐπαναλαμβάνομένη θὰ συντελέσῃ πάντως εἰς τὴν διόρθωσιν τοῦ ἐλαττώματος αὐτοῦ. Προσέτι δὲ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης θὰ λάβῃ ὁ παῖς ἐνωρὶς τὸ ἀναγκαιότατον διδάγμα, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτῳ ἡ ἡδονὴ εἶνε ἡ ἀμοιβὴ τοῦ κόπου.

Λάβωμεν καὶ ἕτερον παράδειγμα. Οὐχὶ πρό πολλοῦ ἠκούσαμεν καθ' ἑκάστην ἐπιπλήξεις ἀποτεινομένης εἰς μικρὰν κόρην, ἧτις οὐδέποτε ἦτο ἔτοιμος διὰ τὸν καθημερινὸν περίπατον. Ἐχούσα χαρακτηρὰ ζωηρὸν καὶ παραδοξομένη ὅπως εἰς τὴν τυχοῦσαν ἐνασχόλησιν, οὐδέποτε εἶχε θέσῃ τὸν πῖλον αὐτῆς, ὅποτε οἱ ἄλλοι ἦσαν ἤδη ἔτοιμοι νὰ ἐξέλθωσιν. Διὰ τοῦτο πάντοτε οἱ ἄλλοι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ περιμένωσιν αὐτὴν καὶ πάντοτε ἡ ἐπιπλήξις τῆς μητρὸς ἠκούετο. Εἰ καὶ πλήρης ἀποτυχία συνώδεε τὸ σύστημα τοῦτο, ἡ μήτηρ οὐδέποτε ἐσκέφθη ν' ἀφήσῃ αὐτὴν νὰ ὑποστῇ τὰ φυσικὰ ἐπακόλουθα τῆς διαγωγῆς τῆς, καὶ ἔτι πλέον, δὲν ἠθέλησε νὰ

δοκιμάσῃ τὴν μέθοδον ταύτην, καὶ ὅτε ὑπ' ἄλλων τῇ ἐπροτάθη. Ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτῳ ἡ ἀνακριθεὶς ἐπιφέρει τὴν ἀπώλειαν ὀφελήματός τινος· τὸν ἀνακριθῆ δὲν ἀναμένει ἡ ἀμαξοστοιχία, τὸ πλοῖον ἀνεγκύει τὴν ἄγκυραν, τὰ κάλλιστα πράγματα τῆς ἀγορᾶς πωλοῦνται, αἱ κάλλιστα θέσεις ἐν τῷ θεάτρῳ καταλαμβάνονται καὶ διὰ μυρίων παραδειγμάτων δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅτι ὁ φόβος στερήσεώς τινος εἶνε ὁ κωλύων τοὺς ἀνθρώπους νὰ βραδύνωσιν. Αὐτὸς οὗτος ὁ φόβος πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ καὶ πρὸς ρύθμισιν τῆς τοῦ παιδὸς διαγωγῆς. Ἐὰν ἡ μικρὰ κόρη δὲν εἶνε ἔτοιμος κατὰ τὴν ὀρισμένην ὥραν, τὸ φυσικὸν ἐπακολούθημα τῆς ἀνακριθείας αὐτῆς εἶνε νὰ ἐγκαταλειφθῇ καὶ στερηθῇ τοῦ περιπάτου. Ἀφοῦ δὲ ἀπαξ καὶ δις μείνη ἐν τῷ οἴκῳ, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἄλλοι διασκεδάζουσιν ἐν τῇ ἐξοχῇ, ἀφοῦ ἴδῃ ὅτι ἡ ἀπώλεια τῆς τέρψεως ταύτης ὀφείλεται εἰς τὴν βραδύτητα αὐτῆς, πολὺ πιθανὸν εἶνε νὰ διορθωθῇ. Ὅπως οὐδέποτε τὸ μέτρον τοῦτο πάντως θὰ εἶνε λυσιτελέστερον τῶν αἰωνίων ἐκείνων ἐπιπλήξεων, αἵτινες εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀπολήγουσιν ἢ εἰς σκλήρυνσιν καὶ πῶρωσιν τῆς καρδίας.

Ὡσαύτως δὲ καὶ ὅταν παῖς ἀπρόσεκτος συντρίβῃ ἢ χάνῃ ὀρηθέντα αὐτῷ πράγματα, ἡ φυσικὴ ποινή, ὡς ποινή, ἧτις καὶ τοὺς ἐνηλικίους διδάσκει νὰ εἶνε προσεκτικώτεροι, εἶνε ἡ ἐκ τῆς συντρίψεως ἢ ἀπωλείας τοῦ πράγματος προκύπτουσα δυσχέρεια. Ἡ δυσχέρεια αὕτη καὶ ἡ πρὸς ἀντικατάστασιν ἀπαιτούμενη δαπάνη χρησιμεύουσιν εἰς σωφρονισμὸν παντὸς ἀνθρώπου ἐν παρομοίᾳ περιστάσει. Οὐχὶ δὲ διαφόρως πρέπει νὰ κολασθῇ καὶ ἡ τοῦ παιδὸς ὀλιγωρία περὶ τὴν χρῆσιν καὶ διαφύλαξιν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ λέγομεν ἀναφερόμενοι οὐχὶ εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην περίοδον τοῦ βίου, καθ' ἣν τὸ παιδίον συντρίβει τὰ ἀθύρματα ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἴδῃ καὶ μάθῃ τὰς φυσικὰς ιδιότητας αὐτῶν μὴ γνωρίζον ἔτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὀλιγωρίας, ἀλλ' εἰς τὴν ἀμέσως ἀκολουθεῦσαν, καθ' ἣν ἀπέκτησεν ἤδη ὁ παῖς τὴν ἐννοίαν τῆς ιδιοκτησίας. Ὅταν παῖς δυνάμενος ἤδη νὰ φέρῃ μαχαιρίδιον μεταχειρίζεται αὐτὸ τόσον ἀπροσεκτικῶς, ὥστε θραύει τὴν λεπίδα ἢ λησμονεῖ αὐτὸ πλησίον φράκτου, ἐξ οὗ ἀπέκοψε βράδον, ὁ μὲν ἄφρων ἢ λίαν συγκαταβατικὸς πατὴρ θὰ τῷ ἀγοράσῃ πάραυτα ἄλλο, χωρὶς νὰ σκεπθῇ ὅτι στερεῖ αὐτὸν οὕτω τῆς εὐκαιρίας τοῦ νὰ λάβῃ ὀφείλιμον διδάγμα, ἀλλ' ὁ νοήμων πατὴρ θὰ τῷ ἐξηγήσῃ ὅτι τὰ μαχαιρίδια ἀγοράζονται διὰ χρημάτων, ὅτι ἵνα ἔχῃ τις χρήματα, πρέπει ν' ἀποκτήσῃ αὐτὰ διὰ τῆς ἐργασίας, ὅτι δὲ αὐτὸς δὲν δύναται ν' ἀγοράσῃ πράγματα δι' ἐκεῖνον, ὅστις συντρίβει ἢ χάνει αὐτὰ, ὅτι τέλος μέχρις οὗ ἀποδείξῃ διὰ τῆς διαγωγῆς του ὅτι κατέστη προσεκτικώτερος δὲν δύναται νὰ τῷ

προμηθεύσῃ ἄλλο. Τοιοῦτος τρόπος σωφρονισμοῦ εὐλόγως θ' ἀναστειλῇ τὴν πρὸς ὀλιγωρίαν τάσιν τοῦ παιδὸς.

Τὰ ἀπλὰ ταῦτα παραδείγματα δι' αὐτῆς τῆς ἀπλότητος τῶν καθιστῶσι πασιφανῆ τὴν διακρίσιν τὴν ὑπάρχουσαν μεταξύ τῶν φυσικῶν ποινῶν, μόνων καθ' ἡμᾶς τελεσφόρων, καὶ τῶν τεχνητῶν τῶν εἰς τὰς φυσικὰς ὑπεβαλλομένων. Πρὶν δὲ παράσχωμεν ἐφαρμογὰς τῆς διὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων διαφωτισθείσης ἀρχῆς ἐπὶ παραδειγμάτων σβηρωτέρων, θὰ ἐξακριβώσωμεν τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα πλεονεκτήματα αὐτῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἑτέραν ἀρχὴν, ἢ μᾶλλον τὴν ἐμπειρικὴν πράξιν, τὴν ἐν ταῖς πλείστασις οἰκογενεαῖς κρατούσαν.

Ἐν πρώτοις ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς προσδίδει εἰς τὸ πνεῦμα ὀρθὴν ἐννοίαν τῆς σχέσεως αἰτίας καὶ αἰτιατοῦ, ἣν ἐννοίαν ἡ συνεχὴς πείρα καθιστᾷ βραδύτερον μᾶλλον ὀρισμένην καὶ πληρεστέραν. Ὑπάρχει πλείων βεβαιότητος ὅτι σωφρόνως θὰ διαδίσσῃ τις, ὅταν ἐννοῇ αὐτὸς τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ ἐπακόλουθα τῶν πράξεων του, ἢ ὅταν στηριζοῖται εἰς τὸ κύρος τῆς γνώμης τῶν ἄλλων. Ὁ παῖς ὁ βλέπων ὅτι ἡ ἀταξία ἐπάγεται τὸν κόπον τῆς ἐπανορθώσεως τῆς τάξεως, ἢ βραδύτητος τὴν στέρησιν ἀπολαύσεώς τινος καὶ ἡ ἐλλείψις προσοχῆς τὴν βλαβὴν ἢ ἀπώλειαν ὀφελίμου καὶ εὐαρέστου πράγματος, οὐ μόνον αἰσθάνεται ζωηρῶς τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἀποκτᾷ τὴν ἐννοίαν τῆς μεταξύ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ σχέσεως, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τοῦ ὁποῦ καὶ βραδύτερον θὰ λάβῃ πείραν ἐν τῷ βίῳ. Ἀλλ' ὁ παῖς, ὅστις ἐν ταῖς αὐταῖς περιστάσεσιν ἐπιπλήττεται ἢ δι' ἄλλης οὐχὶ φυσικῆς ποινῆς τιμωρεῖται, οὐ μόνον ὑφίσταται ποινήν, περὶ ἧς ὅπως πολλάκις ἀδιαφορεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀποστερεῖται μαθήματος περὶ τῆς οὐσιώδους φύσεως τῆς καλῆς ἢ τῆς κακῆς διαγωγῆς, ὅπερ ἄλλως ἠθέλεε λάβῃ. Καὶ ἐνταῦθα ἐγκτεται τὸ πλημμελεῖς τοῦ συστήματος τῶν τεχνητῶς ἐπιφερομένων ποινῶν καὶ ἀμοιβῶν, ὡς δὲν διέλαθεν ἐκ πολλοῦ ἤδη τὴν προσοχὴν τῶν διορατικῶν ἀνδρῶν, συστήματος διαφθιρόντος παρὰ τῷ παιδί τοὺς ἀληθεῖς γνώμονας τῆς ἠθικῆς. Ἀφοῦ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ἡλικίας ἐθεώρησε τὴν δυσἀρεσκίαν τῶν γονέων καὶ διδασκάλων ὡς τὸ κύριον ἐπακολούθημα τῶν πταισμάτων αὐτοῦ, μορφοῦται ἐν τῷ πνεύματι τοῦ λογικῆς τις σχέσις μεταξύ παραβάσεως καὶ δυσἀρεσκείας, ὡς μεταξύ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ. Ἐνεκα τούτου, εὐθύς ὡς ἡ πατρικὴ κυριαρχία ἀποσυστῆται καὶ ἡ τῶν γονέων καὶ διδασκάλων δυσἀρεσκεία μὴδὲνα πλέον φόβον παρέχῃ αὐτῷ, αἴρεται σύνεμα καὶ ὁ ἠθικὸς κανὼν ἐκ τοῦ μέσου, τοῦ ἀληθοῦς ἠθικοῦ νόμου, τοῦ διὰ τῶν φυσικῶν ἀντιδράσεων καὶ τῆς πι-

κρᾶς πείρας τὸ κύρος λαμβάνοντας, παραμεινθέντος. Ὡς γράφει ἀνὴρ καλῶς γνωρίσας τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἠκίστα ἐσκεμμένου τούτου συστήματος, ἀφοῦ ἀπαξ οἱ νέοι ἀπαλλαγῶσι τῆς σχολῆς, μάλιστα ἐκεῖνοι ἐξ αὐτῶν, ὧν οἱ γονεῖς ἠμέλησαν ν' ἀσκήσωσι τὴν δέουσαν ἐπ' αὐτῶν ἐπίδρασιν, ρίπτονται εἰς πᾶσαν ὑπερβολὴν· οὐδένα κανόνα ἐνεργεῖς γνωρίζουσιν, ἀγνοοῦσι τοὺς λόγους τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς, στεροῦνται ἐν ταῖς ιδέαις αὐτῶν παντὸς στηρίγματος. Ἐως οὗ δὲ ὁ βίος διὰ τῆς αὐστηρᾶς αὐτοῦ πειθαρχίας σωφρονιστῆ αὐτοῦ, διατελοῦσιν ὄντως μέλη σφόδρα ἐπικίνδυνα τῆς κοινωνίας.»

Ἐτερον μέγα πλεονεκτήμα τῆς φυσικῆς ταύτης ἠθικῆς πειθαρχίας εἶνε ὅτι εἶνε ἀπηλλαγμένη πάσης μομφῆς ἀδικίας. Ὁ ὑφιστάμενος μόνον τὰ ἐπακόλουθα, ἅτινα κατὰ τὴν φυσικὴν τῶν πραγμάτων τάξιν ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς κακῆς αὐτοῦ διαγωγῆς, εὐδόλως θὰ εὔρη ἐαυτὸν ἀδικῶς πάσχοντα, ὡς θὰ εὔρη ὁ ἐπακτὰς ποινὰς ὑφιστάμενος. Τοῦτο δὲ ἀληθεύει περὶ τῶν παιδῶν λεγόμενον, ὅσον καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν. Ἐστὼ ὡς παράδειγμα παῖς, ὅστις καθ' ἑξὶν ἀμέλης περὶ τὴν διαφύλαξιν τῶν ἐνδουμάτων αὐτοῦ ἀπροφυλάκτως διέρχεται τοὺς φράκτας καὶ τοὺς βορβορώδεις τόπους. Ἐὰν διὰ σωματικῶν κακώσεων θελήσῃτε νὰ σωφρονίσῃτε αὐτὸν, θὰ θεωρήσῃ ἐαυτὸν ἀδικούμενον, καὶ ἀντὶ νὰ σκέπτεται περὶ μετανοίας καὶ διορθώσεως θὰ διαλογίζηται μᾶλλον τὴν γενομένην εἰς αὐτὸν κακίαν. Ἀλλ' ἐὰν ὑποχρεώσῃτε αὐτὸν νὰ ἐπανορθώσῃ ὅσον εἶνε δυνατὸν τὸ διαπραχθὲν ὑπ' αὐτοῦ κακόν, ν' ἀποκαθάρῃ αὐτὸς τὰ ἐνδύματα ἀπὸ τοῦ ἐπαλειφθέντος πηλοῦ καὶ βράψῃ τὰ σχισθέντα μέρη, τοῦ κόπου τοῦτου δὲν θὰ θεωρήσῃ ἄλλον ἢ ἐαυτὸν αἰτίον· καὶ ἐφ' ὅσον θὰ ὑφίσταται αὐτὸν, θὰ ἔχῃ συνεχῶς παρόντα ἐν τῷ πνεύματι τὸν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπενεγκούσης αἰτίας σύνδεσμον, καὶ παρὰ τὸν ἐρεθισμὸν, ὑφ' ὃν διατελεῖ, θὰ λάβῃ ὀπωσδήποτε σαφῆ συνείδησιν τοῦ δικαίου τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων διατάξεως. Ἀλλ' ἐὰν ὁ τοιοῦτος τρόπος σωφρονισμοῦ καὶ ἐπαναλαμβάνομενος δὲν παράγῃ τὸ ποθούμενον ἀποτελεσμα, ἐὰν τὰ καινοουργῆ ἐνδύματα φθειρωθῶσι πρὸ τοῦ προσήκοντος χρόνου, τότε ὁ πατὴρ ἐξοκλουθῶν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ αὐτοῦ συστήματος δὲν θὰ θελήσῃ νὰ ἀπαντήσῃ χρήματα διὰ νέα ἐνδύματα πρὸ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν συνήθως ἀγοράζει αὐτὰ. Καὶ ἐὰν μέχρι τοῦ καιροῦ τοῦτου παρουσιάζωνται περιστάσεις, καθ' ἃς ὁ παῖς στερούμενος καθαρῶν φορεμάτων δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῆς οἰκογενείας, θὰ αἰσθανθῇ ζωηρότατα τὴν τιμωρίαν, θὰ κατανοήσῃ προσηκόντως τὸν μεταξὺ αἰτίας καὶ αἰτιατοῦ ὑπάρχοντα σύνδεσμον καὶ θ' ἀναγνωρίσῃ ἐνδομύχως ὅτι ἡ ἀτασθαλία αὐτοῦ ἐπήνεγκε τὴν στέρησιν, ἣν ἐν

τῶ πρόντι ὑφίσταται. Τότε δὲ οὐδὲ θὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ νὰ ἐξαναστῇ κατὰ τῆς προσ- γινομένης ἀδικίας, ὡς τούτο θὰ ἐπραττεν, ἐὰν μὴ εἶχε κατὶδῆ τὸν προφανῆ μεταξὺ πταίσμα- τος καὶ ἐπελευθέρου πεινῆς σύνδεσμον.

Πλὴν δὲ τούτων καὶ ὁ φυσικὸς χαρακτήρ τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων ὑπόκειται πολὺ ὀλιγώ- τερον εἰς διαστροφήν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ συ- στήματος τούτου ἢ ὑπὸ τὴν τοῦ κοινῶς ἀκολου- θουμένου. Ὅταν οἱ γονεῖς, ἀντὶ ν' ἀφήσωσι τοὺς παῖδας νὰ ὑποστῶσι τὰ ἀντίποινα, ἅτινα φύσει ἐπακολουθεῖσιν εἰς τὴν κακὴν διαγωγήν, ἐπιβάλλωσιν αὐτοὶ ἄλλα τινὰ παρὰ τὰ φυσικὰ ταῦτα, διπλοῦν διαπραττοῦσι κακόν· πολλα- πλασιαζόντες τὴν οἰκιακὴν νομοθεσίαν καὶ συν- δεόντες τὸ ἑαυτῶν κύρος καὶ ἀξίωμα πρὸς τὴν τήρησιν αὐτῆς, πᾶσαν παράβασιν θεωροῦσιν ὡς προσβολὴν καθ' ἑαυτῶν γινομένην καὶ ἀφρομὴν ὀργῆς· καὶ προσέτι ἢ ἀγανακτῆσι αὐτῶν εἶνε κατὰ τοσοῦτον σφοδρότερα, καθ' ὅσον οὐχὶ σπι- νώως ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐργασίας ἢ ἐκ περισσοῦ δαπάνης ὑφίστανται αὐτοὶ τὰ ἐπακόλουθα, ἅτινα ὄφειλον νὰ ἐπιβαρύνωσι τὸν παιστὴν. Τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ παρὰ τοῖς παισίν· οἱ μὲν σω- φρονισμοὶ καὶ πειναί, αἱ ὑπὸ τῶν φυσικῶν ἀντι- δράσεων ἐπαγόμεναι ἀλλὰ μὴ ὑπὸ προσώπου ἐπιβαλλόμεναι, παράγουσι καὶ ἐρεθισμόν σχετι- κῶς ἀσθενῆ καὶ παροδικόν, ἀλλ' αἱ πειναί, αἱ αὐθαίρετως ὑπὸ τῶν γονέων ἐπιβαλλόμεναι καὶ ὡς ἔργον αὐτῶν θεωρούμεναι, παράγουσι ἐρεθι- σμὸν ἰσχυρότερον ἄμα καὶ διαρκέστερον. Ἴνα δὲ ἐννοήσῃ τις ὅπως ὀλέθρια θὰ ἦσαν τὰ ποτε- λέσματα, ἐὰν ἡ ἐμπειρικὴ αὕτη μέθοδος ἐφηρ- μόζετο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς ἀγωγῆς, ἃς ὑποθέσῃ ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν εἰς τοὺς γονεῖς ν' ἀναδεχθῶ- σιν αὐτοὶ καὶ ὑποστῶσι τὰς φυσικὰς βλάβας, ἃς οἱ παῖδες προξενούσιν εἰς ἑαυτοὺς ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀδεξιότητος, καὶ ὅτι ἀντὶ τῶν φυσικῶν τούτων ἀποτελεσμάτων ἐπέφερον εἰς τὸν παιστὴν τε- χνητὰς ἄλλας τιμωρίας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διδάξωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἀτοπίαν τῆς πράξεώς του· ἃς ὑποθέσῃ παραδείγματος χάριν ὅτι εἰ καὶ ἀπηγερῆθη εἰς τινὰ παιδὸν νὰ ἐγγίσῃ ἀγγεῖον περιέχον ζέον ὕδωρ, αὐτὸς παριδὼν τὴν ἀπαγό- ρευσιν ἤγγισε καὶ ἀνέτρεψε τὸ ἀγγεῖον, ἐξ οὗ τὸ ζέον ὕδωρ ἐχύθη ἐπὶ τοῦ ποδός του, ὅτι δὲ ἡ μήτηρ ἀεχομένη αὐτῇ ἐπὶ τοῦ ἑαυτῆς σώματος τὸ καύμα βραχίσει πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ σφάλμα- τος τὸν ἀπειθήσαντα, καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ πράττει εἰς πᾶσαν ὁμοίαν περίστασιν. Τί τότε θὰ συνέ- βαιεν; Ὁ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀντιδράσεως προ- καλούμενος πρὸς τῶν παιδῶν ἐρεθισμὸς θ' ἀπέβαινε πολὺ μείζων ἢ ὅσος θὰ ἦτον ὁ ἐκ τῆς φυσικῆς ἀντιδράσεως πράγματι παραγόμενος, χρονία δὲ θὰ καθίστατο ἢ ἐκατέρωθεν δυσμενῆς διαθεσις. Ἀλλ' ἀκριβῶς τοιοῦτου συστήματος γίνεται βρα-

δυτέρον χρήσις· ὁ πατήρ, ὁ δὲ ἄλλος τὸν υἱὸν του διότι ἐξ ἀπροσεξίας ἢ κακίας συνέτριψε τὸ ἄθυρμα τῆς μικρᾶς ἀδελφῆς του, ἔπειτα δὲ ἀγοράζων ἀντ' αὐτοῦ ἄλλο, πράττει ἀκριβῶς κατὰ τὸ σύ- στημα τούτο· ἐπιβάλλει μὲν τεχνητὴν τινὰ ποι- νὴν εἰς τὸν παιστὴν, ἀναδέχεται δὲ αὐτὸς τὰ φυσικὰ ἀντίποινα τοῦ πταίσματος ἐκτραχύνων οὕτως ἄνευ ἀνάγκης καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ αἰσθή- ματα καὶ τὰ τοῦ πταίσαντος παιδός. Ἀλλ' ἐὰν ἀπῆται ἀπλῆν τινὰ πράξιν ἐπανορθώσεως, ἐὰν π. χ. ἔλεγεν εἰς τὸν υἱὸν του ὅτι ὄφειλε ν' ἀγο- ράσῃ δι' ἰδίων χρημάτων νέον ἄθυρμα διὰ τὴν ἀδελφὴν του καὶ ὅτι πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ ἀναγ- καίου πεσοῦ θὰ στερηθῇ ἐπὶ τινὰ χρόνον πάσης χρηματικῆς ὠφελεως, πολὺ ὀλιγώτερον δυσάρε- στον θὰ ἦτο τὸ πρᾶγμα δι' ἀμφοτέρους, πρὸς δὲ ὁ παῖς θὰ ὑφίστατο δικαίαν καὶ πειστήριον ἀκο- λουθίαν τοῦ σφάλματός του. Καὶ ἐν κεφαλαιῷ τὸ σύστημα τῆς διὰ τῶν φυσικῶν ἀντιδράσεων πειθαρχίας εἶνε τὸ ἥμισυ τὸν χαρακτήρα παρα- βλάπτων, πρῶτον, διότι κατ' αὐτὸ ὑπάρχει ἡ καθαρὰ δικαιοσύνη, καὶ ἔπειτα, διότι ἀποκροῦν τὴν προσωπικὴν ἐνέργειαν τῶν γονέων ἀφίνει ἐλεύθερον τὸ στάδιον εἰς τὴν ἀπρόσωπον ἐνέρ- γειαν τῆς φύσεως.

Ἐντεῦθεν ἐξάγεται προφανῶς τὸ πόρισμα, ὅτι διὰ τοῦ εἰρημένου συστήματος αἱ μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων σχέσεις ἀπεβαίνουν φιλοστοργότε- ραι καὶ γονιμώτεραι εἰς ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Ἡ ὀργὴ εἶτε τῶν γονέων κατ' ἀλλήλων εἶτε τῶν παιδῶν, ἐξ οὐδέποτε αἰτίας καὶ ἂν προέρ- χεται καὶ ὑπὸ οὐρανῶν μορφῆν, εἶνε πάντοτε ὀλεθρία· ἀλλ' ἡ ὀργὴ πατρὸς κατὰ υἱοῦ ἢ υἱοῦ κατὰ πατρός εἶνε διπλασιῶς ὀλεθρία, ὡς χαλα- ροῦσα τὸν σύνδεσμον ἐκείνον τῆς συμπαθείας, ὅστις εἶνε ἀπαραίτητος εἰς πᾶσαν ἀρχὴν, ἐὰν μέλλῃ καλῶς νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχομένους. Συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τοῦ συνειρμῶν τῶν ἰδεῶν συμβαίνει ἀναγκαιῶς, ὥστε καὶ προσβύ- τεροι καὶ νεώτεροι νὰ αἰσθάνωνται ἀποστροφήν πρὸς τὰ πράγματα καὶ πρόσωπα, ὧν ἡ παρου- σία ἀνακαλεῖ δυσάρετους ἀναμνήσεις, καὶ κατὰ λόγον τῆς ἐνστάσεως καὶ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν λαμβανόμενων ἐντυπώσεων νὰ ἐπέρχεται ψυ- χρότης καὶ ἀπωσις ἐκεῖ, ἐνθα πρότερον ὑπῆρχεν ἀγάπη. Ἡ κατ' ἐπανάληψιν δι' ἀπειλῶν καὶ ποινῶν ἐκδήλωσις τῆς πατρικῆς ὀργῆς ἀφύκτως θὰ ἐπενέγκῃ ψυχρότητα τινὰ τοῦ παιδός πρὸς τὸν πατέρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἰσθημὰ τι μνησι- κακίας τοῦ παιδός καὶ ἢ δυσἀρέσκεια αὐτοῦ πάν- τως θὰ συντελέσωσιν εἰς χαλάρωσιν τινὰ τῆς πατρικῆς στερῆς ἢ καὶ τελείως αὐτὴν θὰ ἐξα- φανίσωσιν. Καὶ ἐντεῦθεν προέρχεται τὸ συχνό- τατον, ὅτι οἱ μὲν γονεῖς (ἴδια δὲ οἱ πατέρες, οἱ καὶ συνηθέστερον ἐπιβάλλοντες καὶ ἐκτελοῦν- τες τὰς ποινὰς) βλέπονται μετ' ἀδιαφορίας,

εἰμὴ μετ' ἀποστροφῆς ὑπὸ τῶν τέκνων, τὰ δὲ τέκνα θεωροῦνται ὑπὸ τῶν γονέων ὡς μᾶστιγες. Ἐπειδὴ λοιπὸν τοιαύτη ἐκλυσις τῶν σχέσεων ἀποβαίνει ὀλεθριωτάτη εἰς ἀγαθὴν ἠθικὴν ἀγω- γὴν, μεγίστη προσοχὴ ἀπαιτεῖται πρὸς ἀπο- φυγὴν παντός ἀμείσου μεταξὺ πατέρων καὶ τέ- κνων ἀνταγωνισμοῦ, πρὸς τούτο δὲ ὄφειλουσιν οἱ πρῶτοι νὰ μεταχειρίζωνται, ὅσον εἶνε δυνατόν πλείστον, τὴν διὰ τῶν φυσικῶν ἐπακολούθων πειθαρχίαν, ἣτις, ἀπαλλάττουσα αὐτοὺς τοῦ μέ- ρους τῶν καθηκόντων αὐτῶν τοῦ ἀναπερσμένου εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ποινῆς, προλαμβάνει τὴν ἀμοιβαίαν ἀγανάκτησιν καὶ ἀπωσιν. Κατὰ ταῦτα ἢ διὰ τῆς πείρας τῶν φυσικῶν ἀντιδράσεων ἠθικὴ ἀγωγή ὠφελιμωτάτη ἀποδεικνυομένη κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ ἀνδρικήν ἡλικίαν φαίνεται οὐδὲν ἥττον ἐφαρμοσίμος καὶ κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἡλικιῶν περίσσο. Πλεονεκτήματα δὲ αὐτῆς κατὰ τὰ ῥηθέντα εἶνε πρῶτον, ὅτι προσδίδει εἰς τὸ πνεῦμα ὡς πρὸς τὴν διαγωγήν τὴν ὀρθὴν ἐκείνην ἐννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κα- κοῦ, τὴν ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας τῶν ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἀποτελεσμάτων ἀπορρέουσαν· δεύτερον, ὅτι ὁ παῖς, οὐδὲν πλέον ἢ τὰ δυσάρεστα ἐπακό- λουθα τῶν κακῶν αὐτοῦ πράξεων ὑφίσταμενος, ἀναγνωρίζει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σαφῶς τὸ δικαίον τῆς τιμωρίας· τρίτον, ὅτι ἐνεκα τῆς ἀνα- γνωρίσεως ταύτης τοῦ δικαίου τῆς τιμωρίας καὶ τῆς διὰ τῆς χειρὸς τῆς φύσεως οὐχὶ δὲ τοῦ ἀτό- μου ἐκτελέσεως αὐτῆς, καὶ αὐτὸς ταράττεται, καὶ ἀγανακτεῖ ὀλιγώτερον, καὶ ὁ πατήρ ἐκτε- λῶν τὸ ἐν τινι βαθμῶν παθητικὸν καθήκον τοῦ νὰ ἀφίη τὴν τιμωρίαν νὰ ἐπέρχεται διὰ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ διατηρεῖ τινὰ ἡρεμίαν ψυχικὴν, καὶ τέταρτον, ὅτι τῆς βιαίας διαταράξεως τῶν πρὸς ἀλλήλους διαθέσεων οὕτω προλαμβάνομε- νης, σχέσεις ἡπιώτεραι, γονιμώτεραι εἰς ἀγαθὰς ἐπιδράσεις διατηροῦνται μεταξὺ ἀμφοτέρων.

« Ἀλλὰ τί πρέπει νὰ πράξῃ τις ἐν σοβρω- τέραις περιστάσεσι; πῶς θὰ δυνηθῇ τις ν' ἀκο- λουθήσῃ τὸ σύστημα τούτο, ὅταν ὁ παῖς δια- πράξῃ κλοπὴν τινὰ, ἢ ψευδοῖ, ἢ κτυπήσῃ τὸν μικρὸν ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν του; » Πρὶν εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα ἀπαντήσωμεν, θὰ προτάξω- μεν παραδείγματὰ τινὰ εὐκολύοντα εἰς τὴν ἀπάντησιν.

Ἡμέτερος φίλος διαμένων παρὰ τῷ ἐξ ἀδελ- φῆς γαμβρῶ αὐτοῦ ἀνέλαβε τὴν ἀνατροφήν τοῦ μικροῦ ἀνεψιοῦ καὶ ἀνεψιάς του, διηύθυνε δὲ αὐ- τὴν ἰσως ἐκ φυσικῆς συμπαθείας μᾶλλον ἢ ἐκ λογισμοῦ κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν μέθο- δον. Οἱ δύο παῖδες ἦσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐν τῷ οἴκῳ, οἱ σύντροφοι δὲ ἐκτός. Ἐξήρχοντο καθ' ἑκάστην εἰς περιπάτους καὶ ἐκδρομὰς μετ' αὐτοῦ, ὅπου μετὰ προθυμίας ἀνεζήτουν φυτὰ καὶ ἄνθη, ἅμα δ' εὐρίσκοντες ἔφερον εἰς τὸν δι-

δάσκαλόν των καὶ προσεκτικῶς παρατήρουν αὐ- τὸν ἐξετάζοντα καὶ ἀναγνωρίζοντα τὸ εἶδος αὐ- τῶν. Οὕτως ἐτέρποντο καὶ ὠφελοῦντο ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ συναναστροφῆς. Ὡς πρὸς τὴν ἠθι- κὴν δὲ σχέσιν ἦτο αὐτὸς πολὺ μᾶλλον πατήρ ἢ ὁ ἀληθὴς πατήρ αὐτῶν. Ἐκθέτων ποτὲ εἰς ἡμᾶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν πρὸς αὐτοὺς τρό- πων τοῦ ἀνεφέρει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ ἀκό- λουθον παράδειγμα. Ἐσπέραν τινὰ ἔχων χρεῖαν πράγματος εὐρίσκόμενου ἐν ἄλλῳ μέρει τῆς οἰ- κίας ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ νὰ τὸ φέρῃ. Οὗτος ἐπιθυμῶν νὰ παίξῃ ἔδειξε παρὰ τὴν συνήθη προθυμίαν του δυσἀρέσκειαν, ἢ καὶ ὄλως ἠρνήθη, ἂν καλῶς ἐθυμοῦμεθα. Τότε ὁ θεῖος χωρὶς νὰ καταφύγῃ εἰς βίαιόν τι μέσον ἐγείρε- ται ἵνα μόνος λάβῃ τὸ ζητούμενον πρᾶγμα, ἀλλὰ μετὰ σοβαρότητος ὑποδεικνύσας τὴν δυσἀρέσκειαν, ἣν προῦξενεῖ εἰς αὐτὸν ἢ διαγωγή τοῦ παιδός. Ὅτε τὴν ἐσπέραν ὁ παῖς ἠθέλησε νὰ παίξῃ μετὰ τοῦ θεῖου τὴν συνήθη παιδιάν, ἐκεῖνος ἀπλῶς ἠρνήθη μετὰ τῆς ψυχρότητος, ἣν φυσικῶς συνησθάνετο, ἀφίνων οὕτω νὰ πρᾶχθῃ ἢ ἀληθῆς ἀκολουθίᾳ τοῦ σφάλματος τοῦ παιδός. Τὴν ἐπομένην κατὰ τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου ἐξέγερσιν ὁ ἡμέτερος φίλος ἤκουσεν ἐκ τῆς θύρας τοῦ δωματίου τοῦ ἐρχομένην φωνήν, ἣν οὐδέποτε ἤκουε κατὰ τὴν ὄραν ἐκείνην· ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ ἀνεψιοῦ φέροντος αὐτῷ θερμὸν ὕδωρ· ὁ αὐτὸς δὲ, ἀφοῦ παρατήρησε πέριξ ἐν τῷ δω- ματίῳ, μὴ καὶ εἰς ἄλλο τι δύναται νὰ ὑπηρε- τήσῃ τὸν θεῖον, ἀνεφώνησεν· « Ἄ, δὲν ἔχετε τὰ ὑποδήματά σας! » καὶ ἐξελθὼν μετὰ σπουδῆς κατῆλθε τὴν κλίμακα, ἵνα φέρῃ αὐτὰ. Διὰ τούτων δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων τεκμηρίων ἔδειξεν ἀληθῆ μετάνοιαν διὰ τὴν διαγωγὴν του προσ- παθήσας νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀρνήσιν ἐκείνην ὑπηρεσίας διὰ πολλῶν ἀσυνήθων υπηρεσιῶν. Τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ αἰσθημὰτα ἐθριαμβεύσαν ἀληθῶς τῶν κακῶν αἰσθημάτων προσλαβόντα διὰ τῆς νίκης καὶ νέαν δύναμιν, αἰσθανθεὶς δὲ τὴν στέ- ρησιν τῆς τοῦ θεοῦ ἀγάπης ἐξετίμησεν αὐτὴν περισσότερο, ἀφοῦ ἐπανέκτησεν αὐτήν.

Ὁ φίλος ἡμῶν εἶνε σήμερον καὶ αὐτὸς πα- τὴρ· ἀκολουθεῖ τὸ αὐτὸ σύστημα καὶ εὐρίσκει τὴν ἐπιτυχίαν πλήρη. Τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀναμέ- νουσιν ἀνυπομόνως τὴν ἐσπέραν, ὅποτε ὁ πατήρ θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἂν ἡ Κυριακὴ εἶνε τερπνὴ εἰς αὐτὰ, εἶνε πρὸ πάντων διότι ὁ πατήρ των διέρχεται αὐτὴν ὅλην μετ' αὐτῶν. Οὕτως ἀπολαύων πλήρους τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ ἀγάπης τῶν τέκνων αὐτοῦ ἔχει ἐν τῇ ἀπλῇ ἐκ- δηλώσει τῆς ἐπιδοκιμασίας ἢ τῆς ἀποδοκιμασίας μέσον ἐπαρκέστατον παιδονομίας. Ἐὰν ἐπιστρέ- φων εἰς τὸν οἶκον μανθάνῃ, ὅτι τις τῶν υἱῶν του ἠτάκτησε, προσφέρεται πρὸς αὐτὸν μετὰ τῆς ψυχρότητος, ἣν φυσικῶς τῷ ἐμπνέει ἢ δια-

γωγῇ τοῦ παιδίου. Αὕτη δὲ εἶνε πάντοτε ἐπαρκῆς τιμωρία· ἡ ἀπλή στέρησις θωπειῶν εἶνε δι' αὐτὸ πηγὴ θλίψεως καὶ θαρσύνων πολλῶν διαρκεστέρᾳ παρ' ὅσον θὰ ἦσαν αἱ σωματικαὶ κακώσεις. Ἐβεβιασθῆμεν δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ πατρὸς τὰ τέκνα τοῦ ἔχουσι διαρκῶς παρόντα ἐν τῷ πνεύματι τὸν φόβον τῆς δυσαρκείας αὐτοῦ οὕτως, ὥστε συχνάκις ἐρωτῶσι τὴν μητέρα των, ἐὰν καλῶς προσηνέγησαν, καὶ τί θὰ εἶπη εἰς τὸν πατέρα ὅταν ἔλθῃ. Πρὸ μικροῦ τὸ πρεσβύτερον, πενταετὲς παιδίον φιλοτάραχον, ἐν ὄρα ζωϊκοῦ ἀναθροισμοῦ συνήθους παρὰ τοῖς εὐρώστοις παισὶ, διέπραξε κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ πατρὸς πολλὰς καὶ μεγάλας ἀταξίας· ἀπέκοψε μέρος τῆς κόμης τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐπληρώθη διὰ ζυωαρίου κλπ. Ὅτε ὁ πατήρ ἔλθων ἐμάθη τὰ γενόμενα, καθ' ὅλην τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης δεικνύων τὴν δυσἀρέσκειαν αὐτοῦ οὐδὲ μίαν λέξιν ἀπέτεινε πρὸς τὸν παιστὴν. Καὶ πλὴν τῆς ἀμέσως ἐπακολουθησάσης θλίψεως τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης τοῦ πατρὸς διαγωγῆς ὑπῆρξε τοιοῦτον, ὥστε ὁ παῖς μετὰ τινὰς ἡμέρας βλέπων τὴν μητέρα του ἔτοιμον νὰ ἐξέλθῃ παρεκάλεσεν αὐτὴν νὰ μείνῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ φοβούμενος, ὡς ἐγνωσθῆ, μὴ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτὴν ὑποπέσῃ εἰς κινδύνον σφάλμα. [Ἐπεται συνέχεια]

Ἐκ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ συνταγματάρχου κ. Λυκούδη «Περὶ ὀργανισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος» ἀποσπῶμεν τὸ τέλος τοῦ ἐπιλόγου.

Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ἐπιβάλλεται ἡμῖν ὡς πρόβλημα ὑπάρξουσιν τὸ νὰ εὐρεθῶμεν παρεσκευασμένοι κατὰ τὴν προσεχῆ μεγάλην τῆς Ἀνατολῆς, ἴσως καὶ τῆς Εὐρώπης ὄλης, ἀναστάσει, ἵνα δυνηθῶμεν νὰ σταματήσωμεν ὅσον ἐνεστὶν ἀπώτερον τὸν χειμαρρὸν, ὅστις θέλει κατέλθῃ ἀκατάσχετος, ὡς καταπνίξῃ πάντα ἑλληνικὸν πληθυσμόν. Οὐδενὶ δὲ ἐπιτρέπεται νὰ ἀμφισβῆσθῃ ὅτι διὰ τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τῶν στρατιωτικῶν θεσμῶν, οὐς μακρὰ πείρα ἀπέδειξε τελεσφόρους ὡς πρὸς πάντα τὰ κράτη, καὶ ὁ στρατὸς ἡμῶν πάραυτα θὰ ἀνακύψῃ· θὰ καταστῇ δὲ τοιοῦτος, οἷον ὠνειροπόλησεν αὐτὸν ὁ στρατηγὸς Vasseur.

Ἀναλογισθῶμεν ὅποια ἡ ἡμετέρα ἀποστολὴ καὶ τὰ καθήκοντα ἀπέναντι τῶν ἑκατομμυρίων ἐν δουλείᾳ ἀδελφῶν ἡμῶν.

Ἀναλογισθῶμεν ὅποιας εὐλόγους ἀπαιτήσεις ἔχει παρ' ἡμῶν ὁ πολιτισμὸς καὶ τί προσδοκᾷ παρ' ἔθνους μὲ τὸσον καταυγάζον παρελθόν καὶ τὸσον πανένδοξον ἱστορίαν.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προστρέξω εἰς τοὺς φίλους τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀντιλήσω ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῶν ἀνωτέρων λόγων μου.

Ἄρκομαι εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς. Αὐτὸς ὁ About, ὁ μέγας καὶ ἀδυσώπητος τῆς Ἑλλάδος δυσφημητής, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκρύψῃ τὴν ἐνδομυχον λατρείαν, ἣν τῷ ἐνέπνεεν ἡ πατρις ἡμῶν ἱστορία. Ἀποσταλεῖς εἰς Λονδὸν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς πατρίδος του ἐν τῷ πρὸς περιφρούρησιν τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας συγκροτηθέντι διεθνῇ συνεδρίῳ, ἀνέκραξεν ἐνθους ἐν πληθούσῃ συνεδριάσει: «Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶναι ἡ ἀριστοκρατία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.»

Καὶ ὁμως!

Ἡ ἀριστοκρατία αὕτη, ἡ ἀπρόσιτος εὐγένεια τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὑπὸ στρατιωτικὴν καὶ διοικητικὴν ἐποψιν ἀπέβη ἡ χλεύη καὶ ὁ περίγελως οὐκ ἴσως τῶν μεγάλων κρατῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ Αἴμου.

Ἡ ἤττα ὑπῆρξε πάντοτε καὶ δι' ὅλα τὰ ἔθνη αἰματηρὸν βάπτισμα ἀναγεννήσεως.

Δι' ἡμᾶς δύο ἤδη ἔκτοτε διέρρευσαν ἔτη δύο ἔτη ἀπώλοντο ἄκαρπα.

Ἀπευθύω ὑπερτάτην ἑκκλησίαν πρὸς τὴν φιλοπατρίαν τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, πρὸς τὴν φιλοπατρίαν τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τῆς παρατάσεως τῆς ἀδρανεῖας ταύτης, κατὰ τῆς νάρκης ταύτης, ἡ ὅποια εἶναι ὁ ἀσφαλὴς πρόδρομος ἐθνικοῦ θανάτου. Διότι ἐπέστη ἡ κρίσιμος στιγμή. Διότι ἐφθάσαμεν πρὸ τοῦ σημείου, ἐνθα ἡ ὁδὸς διχάζεται.

Ἡ παρούσα βουλή εἶναι ὁ κλειδοῦχος, ὅστις θὰ στρέψῃ τὸν ἐθνικὸν συρμὸν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀναγεννήσεως ἢ πρὸς τὸ βράθρον τοῦ τελείου ἐξαφανισμοῦ τῆς Ἑλλάδος ὡς κράτους ἀνεξαρτήτου.

Ὁμοσησώμεν πρὸς κοινὴν, ὡς εἰς ἄνθρωπος, σύμπραξιν ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, τὸ ὅποιον εἶναι αὕτη τοῦ ἔθνους ἡ ἀναγέννησις, αὕτη τῶν ἐθνικῶν ἐλπίδων ἡ ἀνάστασις καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν φυλετικῶν ἡμῶν καθηκόντων ἢ ἐγγύσης. Διὰ τοῦτο μόνον οἱ ἐχθροὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς ἔχουσι συμφέρον εἰς τὴν διαίωνα τῆς καταστάσεως ταύτης, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ τὴν ἀμετάκλητον τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος καταδίκαση. Ἀλλὰ κατὰ τῶν πόθων τούτων, ἐὰν δὲν θέλωμεν ἔστω καὶ ἀνεπιγνώτως νὰ γινώμεθα ὑπάτιοι προδοσίας ἐθνικῆς, οφείλομεν νὰ ἀντιδράσωμεν ἀνευ ἀναβολῆς, συντάσσοντες τὰς ἐθνικὰς δυνάμεις.

Τότε μόνον θὰ δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐπαναλάβωμεν μετὰ τοῦ Rousset:

«Τὸ σκληρὸν μάθημα τῆς ἤττης ἢ δυστυχῆς ἡμῶν· γῶρα ἐπέσυρεν εἰς ἑαυτὴν διὰ τῆς ἀμεριμνησίας τῆς καὶ τῆς μοιραίας αὐτῆς τυφλώσεως. «Τούλάχιστον δυνάμεθα σήμερον νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι οὐδέως ὑπῆρξεν ἀνοφελές, καὶ ὅτι αἱ θυσίαι ἡμῶν τὸ ἔθνος προθύμως προσήνεγκε πρὸς ἀναγέννησίν του καὶ ἀναδιοργανώσιν τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, προσυλάττουσιν ἡμᾶς ἐσαεὶ τοῦ νὰ ἴδωμεν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὸσον σκληρῶς ψευδομένας τοῦ ἔθνους τὰς «προδοσίας»¹.

¹ Commandant Rousset. Histoire générale de la guerre Franco-Allemande.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς, δηλ. ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, διότι εἶναι συμφυσεῖς αἱ δύο αὗται ἐννοιαὶ ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς πανδήμου στρατεύσεως, συνενοῖ ἐν ἑαυτῷ τὰς ὑψίστας τῶν στρατιωτικῶν ἀρετῶν· τὴν φιλοπατρίαν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν ἐθελουσίαν, τὴν ὀλιγάρκειαν, τὴν ἀντοχὴν, τὴν φιλοτιμίαν, τὴν νοημοσύνην.

Ἄλλ' οὐδέποτε μέχρι τοῦδε παρεσχέθησαν αὐτῷ οἱ ὅροι, ὅπως ἀναδειχθῇ καὶ καταστῇ ἄξιος τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ· οἱ ὅροι, ὧν οὐδεὶς σήμερον στρατὸς, οὐδενὸς, οὐδὲ τῶν κρατῶν τοῦ Αἴμου ἐξαιρουμένων, ἀμοιρεῖ.

Ἐὰν δὲ καὶ ἤδη δὲν δοθῇ σχῆμα καὶ μορφή εἰς τὴν εὐγενῆ, ἀλλ' ὁμως ἀπλαστον ταύτην ὕλην, ὁ στρατὸς ἡμῶν, παρ' ὅλας τὰς στρατιωτικὰς τοῦ Ἑλληνος ἀρετὰς, παρὰ τὴν ἀτομικὴν ἰδίαν ἑκάστου τῶν ἀξιωματικῶν ἱκανότητα καὶ τὰς ὑπερανθρώπους προσπάθειας, θέλει ἐν τῷ συνόλῳ παραμείνει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀπολύτως ἀνεπαρκῆς, ὅπως περισῶση τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, ὅταν ἡ πρὸς τοῦτο ὥρα ἤθελε σημάναι.

Ἐὰν ὅθεν μετὰ τὴν ἀνεπανόρθωτον δύο ἐτῶν ἀπώλειαν ἀπὸ τῶν ἀλγεινῶν τοῦ πολέμου διδαγμάτων ὁ κακὸς τῆς Ἑλλάδος δαίμων ἐπιυλάττῃ τὴν παράτασιν τῆς αὐτῆς καταστάσεως, ἡ πολιτεία ἔχει καθήκον, μετὰ τὴν ἀνασύστασιν τῆς χωροφυλακῆς, νὰ τρέψῃ τὰ ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ δαπανώμενα ἑκατομμύρια εἰς ἄλλας τοῦ ἔθνους ἀνάγκας.

Δὲν πρέπει οὐδεὶς νὰ ἀπατᾷ ἑαυτὸν· ἡ δὲ ἀλήθεια ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀκουσθῇ. Ὡς ἔχει σήμερον ὁ στρατὸς, εἶναι ἐγκλημα νὰ ἀπορροφᾷ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ δαπανωμένους πόρους.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐπιδιώξωμεν ἐθνικὴν ἀποστολήν, οφείλομεν νὰ τὸν ὀργανώσωμεν. Ἐὰν παραιτούμεθα ταύτης, τότε νὰ πληρώσωμεν διὰ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ δαπανωμένων ἑκατομμυρίων ἄλλας ἐσωτερικὰς ἀνάγκας.

Διότι εἶναι ἡ παραρροσύνη ἢ προδοσία τὸ νὰ δαπανᾷ καθ' ἑκάστον ἔτος ἔθνος πτωχὸν τσαυτὰ, ὅπως ἐξαγοράσῃ τὸσον ἀκριβᾶ εἰς πρώτην σύρραξιν νέον ἐθνικὸν αἰσχος καὶ τὴν ἐπιβολὴν νέων πολεμικῶν ἀποζημιώσεων.

Προκειμένου περὶ στρατοῦ παρημελημένου καὶ ἐγκαταλειμμένου, ὡς ὁ ἡμέτερος, ἡ κοινότερα εὐθύτης καὶ ἡ στοιχειωδέστερα φιλοπατρία ἐπιβάλλουσιν ἀμειλίχτως τὸ ἐξῆς δίλημμα:

ἢ τὴν ὀργανώσωμεν — ἢ τὴν διάλυσωμεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ ΜΟΥ

Β'

Ἐν τῇ προηγουμένῃ μου ἐπιστολῇ εἶχον περιγράψῃ μερικὰ ἄνθη εὐκόλου καλλιέργειας, εὐθηνά, πασιγνωστά, παμπάλαια καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὠραία, καὶ ὅλη πληρὴ τῆς ὀρεσερᾶς ἐκείνης ὑγιούς ὠραιότητος καὶ φυσικῆς ἀκμῆς, ἣν ἀποπνεύσει τὰ τέκνα τοῦ καθαροῦ ἀέρος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ὑπεράγαν εὐθραυστα τέκνα τοῦ θερμοκηπίου.

Εἰς τὴν Cavallaria rusticana τῶν ἀνθέων

μας ἀνήκουσιν ἀναμφιβόλως καὶ τὰ Ἀντιρίρινα (κοινῶς Σκυλάκια). — Ἐπρομηθεύθη μίαν συλλογὴν σπόρων ἐκλεκτῶν νεωτάτων Ποικιλιῶν (Μεγαλανθῶν, hybrides), ἃς διεχειμάσα ἀνευ οὐδεμιᾶς προφυλάξεως. Ὡς γνωστόν, εἶναι φυτὰ προσωπίδανθῆ καὶ ὀη πολυετῆ, κοινῶς καλούμενα Σκυλάκια* (γαλλιστὶ mullier ἢ gueule de loup, ἧτοι λυκόστομα).

Ἐπειδὴ ἡ μονοπέταλος στεφάνη τοῦ ἄνθους δὲν ἐπιδέχεται παραγέμισμα, εἰ ἀνθοκόμοι ἐπεδόθησαν εἰς τὴν αὐξήσειν τοῦ μεγέθους τῶν ἀνθέων καὶ τὴν ποικίλιν τῶν χρωμάτων. Ῥίψατε ἐν βλέμμα κατὰ μῆκος τοῦ κεντρικοῦ ὀρόμου τοῦ κήπου μας· τί μωσαϊκὸν ζωηρῶν χρωμάτων καλεῖδοσκοπίου παρουσιάζουσι τὰ κράσπεδα τοῦ ὀρόμου τούτου, ἐνθα ἐνεθρονίσθη ἡ «συλλογὴ τῶν Ἀντιρίριων I» Ἰδοῦ ἕτερον, ἔχον σχῆμα στιβαρὸν μὲ ὀρίζοντιους κλάδους, ὡς ἐλάτῃ ἐν μικρογραφίᾳ. Τὰ δὲ κίτρινα μὲ ἐρυθρὸν χεῖλος ὄρθια ἄνθη του οἰδοῦσιν εἰς αὐτὸ ὄψιν δένδρου Χριστουγέννων μὲ λάμποντα κηρία.

Ὀλίγον πέραν ἔχομεν ὄλην τὴν κλίμακα χρωμάτων ἀπὸ τοῦ καθαρωτάτου λευκοῦ, τοῦ ανοικτοῦ κίτρινου, τοῦ κρέμ καὶ τοῦ ροδοχρόου μέχρι τοῦ βαθυτάτου πορφυροῦ καὶ τοῦ ζωηροῦ ἐρυθροῦ τῆς φωτιᾶς. Θὰ ἐθραυέοντο βεβαίως εἰς ὅλας τὰς ἐκθέσεις, ἐὰν δὲν εἶχον τὸ «ἐλάττωμα» νὰ πολλαπλασιάζονται τὸσον εὐκόλως διὰ μωσαϊμάτων τε καὶ διὰ σπόρων, καὶ ὡς νὰ μὴ ἦρκει τοῦτο, νὰ εἶναι πολυετῆ, δηλ. νὰ ἀναγεννῶνται ἕκαστον ἔαρ ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης, ἧτις μετὰ τὴν χειμερινὴν καταστροφὴν τοῦ ἐναερίου μέρους τοῦ φυτοῦ διαχειμάζει ζωντανῆ.

Αὐτὰ τὰ προσωπίδανθῆ, ὅπως πολλὰ μονοπέταλα φυτὰ, στεροῦνται τῆς ιδιότητος νὰ σχηματίζωσιν ἄνθη διπλᾶ καὶ ἄνθη πλήρη (fleurs doubles, fleurs pleines). Τὰ βελτιωμένα ἄνθη τῶν εἰδῶν τούτων διαφέρουσι τῶν τυπικῶν τοῦ ἀγρίου εἶδους, ἐξ οὗ κατὰγονται, μόνον κατὰ τὸ μέγεθος, τὸ χρῶμα καὶ τὴν διαρκείαν τῆς ἀνθήσεως, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν μεταβολὴν τῶν ἀπλῶν ἀνθέων εἰς διπλᾶ.

Δὲν εἰσέυρω ὅποιαν ἐντύπωσιν παράγουσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ποιητῶν τὰ διπλᾶ ἄνθη, ἐὰν δηλαδὴ τὰ εὐρίσκωσιν ἐξ ἄπαντος πάντοτε ὠραιότερα τῶν μονῶν· μόνον τοῦτο λέγω, ὅτι ἐρωτικώτερα τῶν μονῶν ἀνθέων δὲν εἶναι διὰ τὸν μύστην τῆς φυτολογίας.

Ὡς γνωστόν, ἄνθος εἶναι ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ φυτοῦ, τὸ ὅποιον κρύπτει, δηλαδὴ δὲν κρύπτει, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπιδεικνύει τὰ γεννητικὰ μόρια αὐτοῦ, ἄρρενά τε καὶ θήλεα. Εἰς τὰ περισσώτερα τῶν φυτῶν ἰσχύει περὶ ἔρωτος ἡ ἀρχή, ὅτι après tout la chose est permise, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἔρως εἶναι πρᾶγμα θεμιτόν· καὶ ἰδοῦ περιβάλλουσι τὰ γεννητικὰ τῶν μόρια διὰ πο-

λυχρόων πετάλων, προσελκύουσι τὴν προσοχὴν τοῦ διαβάτου διὰ μεθυστικῶν ἀρωμάτων, καὶ προσκαλοῦσιν εἰς τοὺς ὑλιστικούς γάμους των τὰ χρυσόπτερα ἔντομα, εἰς τὰ ὁποῖα προσφέρουν μέλι.

Ἡ μανία τῶν λεγομένων φανερογάμων φυτῶν νὰ φανερῶνται ἐπιδεικτικώτατα τοὺς γάμους των καταντᾷ τοσαύτη ἐν τῇ χλιδῇ τῆς τεχνικῆς κηπευτικῆς ζωῆς, ὥστε μεταβαλλοῦσιν αὐτοὺς τοὺς στήμονας των, ὡς τὰ ἄρρενα γεννητικὰ μόρια εἰς πέταλα, ἢτοι ἐκθηλούνται ἐκ τῆς εὐζωΐας μέχρις ἐκουσίου εὐνοουχισμού. Μάλιστα τὰ πολυπέταλα διπλᾶ φυτὰ εἰναι φυσιολογικῶς φυτὰ ἀπολέσαντα τὴν ἀνδρικήν των ἰσχύτητα, τὰ ὁποῖα διὰ τὰ τεχνουργήσασιν ἐχρῶσιν ἀνάγκην τῆς γεινιάσεως ἀρρένων φυτῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ τῆς μεσιτείας πτερωτῶν ἐντόμων πρὸς γονιμοποίησιν. Διὰ τοῦτο ἀναγκαζόμεθα εἰς τὰς ὠριωτέρας Βιολέττας (ἢ τὰ Χειρανθῆ) νὰ φυτεύσωμεν ἀναμίζ καὶ τινὰς ἀπλᾶς, αἵτινες ἤττον ὠραῖα διετήρησαν ὅμως τὴν ἀρσενικότητά των. Αἰσπὸν τὰ πολύχρα Μεγαλανθῆ Συκλάκια εἶναι ἄνθη, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἐξευγενίσει τὴν ἀρσενικότητά των ἐφύλαξαν, ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ὀνομάζονται «κοινά». Δὲν εἶναι ἀρκούντως ἐκφυλισμένα, θὰ ἔλεγεν ὁ Ἰψεν, ὥστε ν' ἀρέσωσιν εἰς ἐκείνους, δι' οὓς ὁ πολιτισμὸς εἶναι συγχρόνως ἐκφυλισμός. Εἶναι ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ἀνδρικός, ἐστερημένος τοῦ μεθυστικοῦ ἀρώματος τῆς χλιδῆς καὶ τῆς μαλθακότητος, ὁ ὁποῖος παρίσταται διὰ τῶν ἀνθέων τῶν Ἀντιρρίων οὐχὶ συμβολικῶς ἀλλὰ κυριολεκτικώτατα καὶ διὰ τῶν ζωηρότερων χρωμάτων.

Αὐτὸς ὁ ὄργανός των ὄργανων τοῦ πλαστικισμοῦ διακρίνει καὶ τινὰς θάμνους τῶν μολοχοειδῶν. Ἐπιδεικτικώτατα καὶ ἀβούτυλα («ἡ μολόχα τοῦ κατιπέ», ὡς τὴν καλοῦσιν εἰς ἄλλας χώρας) δεικνύουσι τοὺς στήμονας των ἐν τῷ μέσῳ ἀπλῆς στεφάνης, καὶ ὁ ἐπίσκος (ἡ σινική ῥοδῆ) παρουσιάζει ἐπὶ ἀπλῆς, ἀπερίττου ἀλλὰ μεγάλῃς διαμέτρου στεφάνης τοὺς ἀπειροπληθεῖς στήμονας του συναδελφωμένους καὶ συσφίγγοντας ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὸν ὑπερον, ὡς οἱ μνηστῆρες ὠθόμενοι περὶ τῆς θειλῆς προβαλλούσης ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν Πηνελόπης. Ἄλλ' ἤδη μετὰ 48 ὥρας ἡ βάρβαρος γονιμοποίησις ἀποπερατοῦται καὶ μετ' τὴν ἐγκυμοσύνην τοῦ ἄνθους ὠχρῶν καὶ πίπτει ἡ πολύχρους στεφάνη καὶ ἡ κάλυξ ἀντὶ τρυφεροῦ ἄνθους περικλείει πλέον καρπὸν. . . sic transit gloria mundi. Καὶ ἔχουσι μὲν δίκαιον οἱ κηπουροὶ νὰ μέμψονται τὰ φυτὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀπανθοῦσι τὸσον ταχέως καὶ νὰ προτιμῶσι δι' ἐμπορικούς ἰδίως λόγους τὰ πάνθηνα βραδέως, διὰ τὸν εἰδῶτα ὅμως καὶ ἐμβλαθύνοντα ὀλίγον κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἰψεν εἰς τὰ πράγ-

ματα ἢ παρατεταμένη ἄνθησις τῶν διπλῶν ἀνθέων δὲν εἶναι πλέον παράτασις ἔρωτος, ἀλλὰ παράτασις ἐρωτικῆς ἀγωνίας ὀφειλομένης μὲν εἰς τὸν ἐκφυλισμὸν τοῦ ἄρρενος, ἀπολυτρουμένης δὲ τέλος διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς γονίης ξένου ἄρρενος βαρβάρου ἀλλὰ μὴ ἐκφυλισμένου.

Τὸ θέμα τοῦτο μᾶς φέρει αὐτοδικαίως εἰς τὰς Δαλίαις, διότι εἰς τὸ φυτὸν τοῦτο ὁ συρμὸς τῆς ἀνθοκομίας ἐλάβε διεύθυνσιν, ἣν ἔχω τὴν ταπεινὴν ἀτομικὴν γνώμη νὰ ὀνομάσω ὑγια. Τὴν ἀσιατικὴν ὑπερτροφία αὐτῆ ἢ διπλῆ Δάλια τοῦ πκλαίου κκιροῦ, ὡς καὶ παχυσαρκοὶ κυρία, αἵτινες ἐκλαμβάνονται ἐν Περσίᾳ ὡς καλλοναὶ μόνον καὶ μόνον ἐνεκα τοῦ πάχους των, καὶ τί βραχύς, πεζὸς καὶ κοντολαίμητος ποδίσκος ὁ ὑπερβασταζὼν τὸ ἄνθος καυλός! Αὐτῆ ἢ πλήρης διπλῆ καὶ τετραδιπλῆ Δάλια εἶναι προφανῶς μία χωριάτιστα, ἣτις ἀνταλλάσσουσα τὴν πρωχικὴν μπουπόταν τοῦ χωρίου πρὸς τὰ πτὶ φούρ τῆς ἀρχοντικῆς ἐπαύλεως ἐπαχυνεὶ ὑπερβολικῶς. Ἢδὴ ἐπανέρχονται ἐν Εὐρώπῃ πρὸς τὰς ἀπλᾶς Δαλίαις. Αὐταὶ ἐστολισμένοι διὰ γραφικωτάτων ἀποχρώσεων καὶ γραμμῶν, οἷας μόνον ὁ χρωστήρ λεπτῆς φαντασίας δύναται νὰ ἐπινοήσῃ, φέρονται ὑπὸ ποδίσκου ἐπιμήκου, λεπτοῦ καὶ κομψοῦ, προεξέχοντος ἐξω τοῦ φυλλώματος καὶ νεύοντος μετὰ χάριτος πρὸς τὸν διαβάτην. Ἢ ἀπλῆ αὕτη φυσικὴ Δάλια εἶναι πολὺ χαριεσττέρα τῆς «διπλῆς».

Δὲν δύναμαι νὰ κλείσω τὴν ἐπιστολήν μου χωρὶς νὰ σᾶς γράψω πολλὰ χαιρετίσματα ἀπὸ τοὺς Ἰνδοκαλάμους μου. Ἄλλο πάλιν «κοινόν» φυτὸν τοῦτο, σχεδὸν χυδαῖον. Ὁ χρωματισμὸς τῶν ἀνθέων ἄγριος, θετικός, κίτρινος ἢ ἐρυθρός, ἀρώμα τίποτε, ἀλλ' ἡ στάσις τοῦ φυτοῦ ἐν συνόλῳ θαυμασία. Εἶναι μία μπανάνα ἐν μικρογραφίᾳ ὀλιγοδάπανος, διότι διαχειμαζέται ἐν ὑπαίθρῳ ἄνευ προφυλαξείας καὶ παρέχει εἰς τὸν φιλανθῆ καὶ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ δημιουργεῖν. Ὅστις δὲν βαρύνεται, ὡς σπείρη τοὺς σκληροὺς σπόρους τοῦ ἐρυθροῦ Ἰνδοκαλάμου, διότι ἐξ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ φυτοῦ παράγονται συνήθως τέσσαρα λίαν ἀνόμοια.

Ἴδου μερικοὶ μικρόσωμοι μεγαλανθεῖς Ἰνδοκαλάμοι προσερχόμενοι ἐκ σπόρων καὶ παρουσιάζοντες ἄνθη λίαν εὐπρεπῆ μοιάζοντα πρὸς κρίνους. Ἴδου ἕτερος ἀδελφός του ὑψηλότερος με φύλλα λίαν διακεκριμένα ἀποχρώσεως οὐχὶ πράσινης ἀλλ' ἐρυθρομελαίνης· αὐτὸς εἶναι ὁ «ἀντιστεγάς» τῆς οἰκογενείας. Ἴδου τέλος ἕτερος ὑψηλόσωμος, ραδιινός, σωστός «ἀσίκης» μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν του, ἀλλὰ δὲν ἤρχισεν ἀκόμη ν' ἀνθήσῃ, διότι ἐξακολουθεῖ νὰ μεγαλώνη. Ἐγὼ αὐτὸν ἀγαπῶ περισσότερο, καίτοι γνωρίζω ὅτι εἰς ἄλλους κήπους θὰ περιεφρονεῖτο, διότι ἔχει «trop de vigueur» κατὰ τὴν τεχνικὴν ἐκ-

φρασιν, ὃ ἐστὶν εἶναι πολὺ δυνατὸς καὶ ἀδικεῖ καὶ ἐπισκιάζει ὁ «κουτσαδάκης» οὗτος Ἰνδοκαλάμος τὰ γειτνιάζοντα φυτὰ.

Ἐν τέλος παρακαλῶ τὸν φίλον ἀναγνώστην νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπαναλαβῶ ὅσα ἐν τῇ προηγούμενῃ μου ἐπιστολῇ προεσαγωγῆς ἐξέθεσα. Ἐξακολουθῶ νὰ ἐκτιμῶ μεγάλως τὴν ἀριστοκρατίαν τῶν φιλανθῶν, οἵτινες εὐρίσκουσιν ἀγνὴν τέρψιν θυσιάζοντες τὸν κικρόν των καὶ τὸ χρῆμά των εἰς τὴν περιποίησιν ἐκλεκτῶν ἀνθέων, διότι τὸ ἐκλεκτὸν εἶναι πάντοτε ἐκλεκτόν. Ἐξακολουθῶ ὅμως νὰ λατρεύω ἐπίσης τὰ λεγόμενα κοινὰ ἄνθη τῶν κήπων, τὰ ὁποῖα τὸσον εὐκόλως ἕκαστος δύναται ν' ἀποκτήσῃ, διότι πολλαπλασιάζονται καὶ διατηροῦνται τὸσον εὐκόλως ἄνευ κόπου καὶ ἄνευ δαπάνης, διότι ταῦτα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἔχῳσιν οἱ κοινὶ θνητοί, οἱ ἀποτελοῦντες τὰ εὐρέα στρώματα τοῦ λαοῦ. Βεβαίως σκοπὸς τῆς ἀνθοκομίας δὲν εἶναι ἀπλῆ τέρψις, ἀλλ' εἶναι πρὸ παντὸς μέσον ἐξευγενήσεως τοῦ χαρακτῆρος, μέσον ἀνθρωπισμοῦ, ἐστὶ δὲ βέβαιον ὅτι πολὺ περισσότερον συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἡθῶν ὁ Βασιλικός, τὸ Διάνθος (Γκαρέφυλλον), τὰ Συκλακία, τὰ Καπουτσίνα, τὰ Τροπικία, ἢ Βιόλα, ὁ Ἰνδοκάλμος, ἡ Δενδρομολόχα, τὰ Ἴα καὶ τὸ ἀπριλιάτικον κοινόν ῥόδον μετ' τὴν φυσικὴν πάλλουσαν καλλονὴν των, ἢ τὰ ὑπερευαίσθητα, κακομαθημένα, ἰδιότροπα καὶ ἐν μέρει ἐκφυλισμένα ὀρχοειδῆ καὶ τὰ ἄνευ ἀνθέων φυτὰ τῶν σαλονίων, οἷα ἡ στερεότυπος Λατόνια, ἡ δυστροπος Κορύφα, ὁ ἰδιότροπος Πάνδακος καὶ ὁ σχολαστικὸς Φίκος.

Ἐρωσθε.

P. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Ῥώσος φυσιολόγος ἐξετέλεσε πολλὰ καὶ μακρὰ πειράματα ἐπὶ τῆς ἀριθμητικῆς ἰδιορρίας τῶν ζῴων. Οἱ ψιττακοί, λέγει, δύναται νὰ μετροῦν ἕως τὰ τέσσαρα. Τὰς ἐρέυνας ταύτας ἐπεξέτεινε ὡς πρὸς τὰ πτηνά, τοὺς σκύλους, τοὺς γάτους καὶ τοὺς ἵππους. Συμπεραίνει ὅτι αἱ κορῶναι δύναται νὰ μετροῦν ἕως τὰ δέκα, οἱ σκύλοι ἕως τὰ εἰκοσιτέσσαρα, οἱ γάτοι μόνον ἕως τὰ ἕξ, οἱ δὲ ἵπποι ὑπερέχουσι πάντων εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἀριθμεῖν.

Εἰς ἐν χωρίον ῥωσικοῦ κυβερνεῖου ὑπάρχει ἵππος ἀνήκων εἰς χωρικὸν τινα, ὅστις σταματᾷ πάντοτε εἰς τὸ τέλος ἐκάστης εἰκοστῆς αὐλάκος. Δὲν σταματᾷ ὅταν κουράζεται, ἀλλὰ μόνον ἀναπάσαν εἰκοστὴν αὐλάκα. Εἶνε δὲ τὸσον ἀκριβῆς εἰς τοῦτο, ὥστε ὁ κύριός του ὑπολογίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν αὐλάκων, τὰς ὁποῖας ἔχει κάμει διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στάσεων τοῦ ἵππου του. Μιὰ τῶν ἡμερῶν ὁ ῥώσος ἐπιστῆμων ἐπορεύετο ἐφ' ἀμάξης, ὅταν εἰς τὸ εἰκοστὸν δεύτερον βέροτιον ὁ εἰς τῶν ἵππων

ἐσταμάτησεν αὐφινδῶς. Ὁ ἡνίοχος κατήλθεν ἀπὸ τὸ κάθισμά του, ἔδωκε φορὴν εἰς τὸν ἵππον, καὶ ἐξηκολούθησε πάλιν νὰ ἐλαύνη.

Ὁ ἵππος οὗτος εἶχε γυμνασθῆ ἀπὸ τὸν κύριόν του, ὅταν ἦτο νεαρός, νὰ λαμβάνη φορὴν εἰς πᾶν εἰκοστὸν πέμπτον βέροτιον. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι ὁ ἵππος ἐκράτει λογαριασμὸν ἀπὸ τοὺς πασάλους τοὺς παρὰ τὴν ὁδόν. Εἶχε κάμει λάθος τὴν φορὰν ταύτην κατὰ τρία βέροτια, ἀλλὰ δὲν ἦτο σφάλμα του. Ἰππῆρχον τρεῖς πασάλοι ὁμοιάζοντες πολὺ μετ' τοὺς τηλεγραφικούς πασάλους, κολημένοι κοντὰ εἰς αὐτούς. Ἴδου διατὶ παρεμέτρησε κατὰ τρία βέροτια.

Ὁ ἴδιος ἵππος ἦτο συνειθισμένος νὰ λαμβάνη τὴν φορὴν του εἰς ἓνα σταῦλον, πλησίον τοῦ ὁποῖου τὸ ὄρολόγιον τῆς πόλεως ἐσήμαινε τὴν μεσημβρίαν. Ὁ ῥώσος φυσιολόγος εἶχεν ἴδει τὸν ἵππον νὰ τετῶνῃ ταῦτά καὶ ν' ἀκούη, ἀλλὰ νὰ χαμηλώσῃ τὴν κεφαλὴν ἐν ἀδημονίᾳ, ἅμα ἦκουεν ὀλιγωτέρους τῶν δῶδεκα κτύπων. Ἐξ ἐναντίας εἰδείκνυε σημεῖα μεγάλῃς εὐχαριστήσεως, ὅταν ἦκουε τὸν δωδέκατον κτύπον.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐπίσημος ξένος, ὁμιλῶν ἐσχάτως πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοῦ Μαυροβουνίου Νικήταν, ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ὅτι τὸ Μαυροβούνιον δὲν ἔχει ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον.

— Ἀσημονεῖτε, κύριε, τὰς θυγατέρας μου, ἀπήντησε μειδιῶν ὁ ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουνίου!

ΓΝΩΜΑΙ ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ἄδελφῶν ὁμοιοφροσύνη καὶ γένος καὶ οἶκος ὑγιαίνει καὶ τέθειλε.

Πλούταρχος

Ἄδύνατον πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν.

Ξενοφῶν

Ἄγει πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.

Μένανδρος

ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

— Τὸ γάλα θεραπεύει τὰ ἐγκαύματα :

Μάλιστα, ἰδίως τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος βρασμένον, ἀλλὰ ψυχρόν. Ἐντὸς αὐτοῦ βυθίζετε διὰ μιᾶς τὸ φέρον ἐγκαύματα μέλος, ἢ ἐν τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, βρέχετε διὰ γάλακτος πανία καὶ καλύπτετε τὰ ἐγκαύματα μέχρις οὗ πραυθῶσιν οἱ πόνοι. Καὶ τὰ σοβαρώτερα ἐγκαύματα θεραπεύονται ταχέως καὶ ἐντελῶς.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Οικοκυεοδύνη βασιλίσσης.

“Όταν ήτο μικρά κόρη ή γηραιά βασίλισσα τής ‘Αγγλίας, μετέβη μίαν ήμέραν μετά τής μητρός της πρὸς ἐπίσκεψιν τής βασιλίσσης ‘Αδελαίδος. ‘Η δούκισσα τοῦ Κέντ, ή μήτηρ τής μικρᾶς πριγκιπίσσης, ἀφῆκε τήν κόρην της μόνην μετά τής βασιλίσσης ‘Αδελαίδος ἐπὶ τινα ὥραν, αὕτη δέ, θέλουσα νὰ δώσῃ θάρρος εἰς τήν μικράν πριγκιπίσσαν, τῇ λέγει :

— Τώρα, μικροῦλά μου, ἔχεις μίαν ὥραν νὰ περάσῃς μαζί μου καί εἶσαι ἐλευθέρα νὰ κάμῃς ὅ,τι θέλεις.

— “Ό,τι θέλω ;

— Μάλιστα.

— Τότε, ἀγαπητή θεία ‘Αδελαίς, ἤμπορῶ νὰ καθαρίσω τὰ γυαλιὰ τῶν παραθύρων ;

Καί πρὶν ἀπαντήσῃ ή βασίλισσα ‘Αδελαίς, ή μέλλουσα ἀνασσα τῶν ‘Αγγλων ἀνεσκουμπώθη καί ἤρχισε μετά ζήλου νὰ καθαρίζῃ τὰ παραθυρόφυλλα.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Διακοδιετηρίς τῆς πυροσβεστικῆς ἀντλίας.

Συμπληροῦνται ἐφέτος 200 ἔτη ἀπὸ τής ἐφευρέσεως τής πυροσβεστικῆς ἀντλίας ὑπὸ τινος ἀσήμου τεχνίτου Γάλλου, καλουμένου Περιέ. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ πρῶται ἀντλίας, μικρᾶς δυνάμεως καί χειροκίνηται, κατὰ πολὺ ὑπελείποντο τῶν νῦν ἐν χρήσει. Οὐχ ἤτιον ἐξέπληξαν τοὺς κατοίκους τῶν Παρισίων κατὰ τήν πρώτην αὐτῶν ἐμφάνισιν καί ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐκίνουν τήν δυσπιστίαν τοῦ κοινοῦ περὶ τής χρησιμοποίησεως αὐτῶν.

Ἐξοχος φιλοπονία.

Παροιμιώδης ἀπέδη ή φιλοπονία, ή τάξις καί ή μεθοδικότης τοῦ ἀποδιώσαντος Γάλλου κριτικοῦ καί δημοσιογράφου Σαρσαί. Εἶνε γνωστὸν τὸ λόγιον τοῦ Σαρσαί, ὅτι εἰς τὸν δημοσιογράφον ἐπιτρέπεται νὰ μὴ γράψῃ τὸ ἄρθρον τοῦ «μόνον κατὰ τήν παραμονήν τοῦ θανάτου του».

Τὴν νύκτα τής ἀγωνίας του ὁ Σαρσαί, ἐνθυμούμενος, ὅτι τήν ἡμέραν ἐκεῖνην ἤρχισε γράφω τήν ἀτελείωτον δραματικὴν ἐπιφυλλίδα του διὰ τὸν «Χρόνον», συχνὰ ἐπανελάμβανε :

— Τὴν ἐπιφυλλίδα μου . . . πρέπει νὰ τὴν γράψω . . . Πρέπει . . . Ἔστω καί μισή . . .

Ἄπολυτο ἀδάμας.

Ἄπολυτο ἀδάμας εἶνε ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐξέλισορ γνωστός, ἀξίας 25 ἑκατομ. χρυσῶν φράγκων καί βάρους 205 γραμμ. Οὗτος εὐρέθη παρὰ τήν Εὐέλπιδα Ἄκραν, ή δὲ μεταφορὰ του εἰς Ἀγγλίαν ὑπῆρξε περιπετειώδης. Ἀπὸ τοῦ τόπου τής εὐρέσεως μέχρι τής ἐπιβίβασεως συνωδεύετο ὑπὸ ἀποσπάσματος λογχοφόρων ἰππέων, ἐπεβίβασθη δ’ ἐπὶ κανονοφόρου καί ἐφρουρεῖτο καθ’

ὄλον τὸν διάπλουον. Τώρα εἶνε κατατεθειμένος χάριν ἀσφαλείας εἰς τὴν Τράπεζαν τής Ἀγγλίας.

Οἱ ἱατροὶ τῆς Γερμανίας.

Τὸ Βερολίνον μετὰ τῶν προαστείων του ἔχει 2233 ἱατροὺς, ἤτοι 1 ἱατρὸν ἐπὶ 751 κατοίκων. Κατὰ τὸ 1829 εἶχε μόνον 191 ἱατροὺς, ἤτοι 1 ἐπὶ 1153 κατοίκων. Ὅλοι οἱ ἱατροὶ τῆς Γερμανίας ἀνέρχονται εἰς 25757, ἐκ τούτων δὲ οἱ 15951 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Πρωσίαν. Οἱ ἱατροὶ τοῦ Βερολίνου εἶνε τόσοι, ὅσοι ὀλοκλήρου τοῦ Βασιλείου τῆς Βυαρίας.

Τρεῖς ἄνθρωποι ἑνὸς τόννου.

Τρεῖς γόνιοι τῆς Ἀγγλοσαξονικῆς φυλῆς ἀποτελοῦσιν ὄμιλον ἐκπροσωποῦντα τὸ βάρους χιλίων χιλιogramμων, ἤτοι 800 ὀκάδων—ἑνὸς τόννου. Ὁ βαρύτερος ἐκ τῶν τριῶν εἶνε Καναδὸς κρεσπώλης, ζυγίζων 280 ὀκάδας περίπου, ὁ δεύτερος Σάξων 267 ὀκάδας, ὁ τρίτος Ἀγγλὸς 253 ὀκάδας. Καί οἱ τρεῖς εἶνε νέοι 30—40 ἐτῶν. Θεωροῦνται δὲ ὡς οἱ βαρύτεροι ἄνθρωποι τῆς ὑφῆλιου.

Θάνατος ἐκ τεῖου.

Εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην κεῖται ἐπὶ κλίνης νοσοκομείου ἐπιθάνατος ἄνθρωπὸς τις, κατασκευαστῆς σκηνῶν θεάτρου, ὅστις ἀποθνήσκει ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τῆν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς τὸ τεῖον. Ἐπὶ ἔτη ἔπινε τριάκοντα κυάθους καθ’ ἑκάστην. Ἡ διψομανία του εἰς τὸ τεῖον ἦτο τόσον μεγάλη ὅσον ή τοῦ μεθύσου διὰ τὰ οἶνοπνεύματα. Οἱ ἱατροὶ θεωροῦν τὸ νόσημά του ὡς ἐν τῶν περιεργωτέρων, τὰ ὁποῖα περιήλθον ποτε εἰς γυνῶσιν των.

Τὸ μεγαλύτερον γένειον.

Τὸ μεγαλύτερον γένειον εἰς τὸν κόσμον ἔχει μεταλλουργὸς τις εἰς τὴν Μασσαλίαν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶνε ἑβδομηντα τεσσάρων ἐτῶν ηλικίας. Ὅταν ἦτο δεκατετραετῆς παῖς, εἶχε γένειον 6 δακτύλων μήκους. Ἡμέρα τῆς ἡμέρας ἠϋξανε, καί τώρα ὅταν δὲν τὸ ἔχῃ δεμένον, φθάνει τὸ σεβαστὸν μήκος τῶν 10 ποδῶν καί 10 δακτύλων. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐξέρχεται εἰς τὸν περίπατον, δένει τὸ γένειόν του εἰς μίαν μεγάλην θηλειάν καί τὸ κρατεῖ ἀποκάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην του. Ἐπειδὴ δὲ εἶνε κάπως κοντὸς εἰς τὸ ἀνάστημα—μόλις ἔχει ὕψος 5 ποδῶν καί 3 δακτύλων—τὸ γένειόν του ἔχει μήκος διπλάσιον τοῦ σώματος.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ’ ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Προφύλαξις ἀπὸ τῶν μύρμηκων.

Οἱ μύρμηκες καθίστανται πολλάκις λίαν ἐνοχλητικοὶ κατὰ τὸ θέρος εἰσορμῶντες ἐντὸς τῶν οἰκιῶν καί κατατρώγοντες τὰ τρόφιμα καί κατὰ προτίμησιν τὰ γλυκύτερα. Δύναται τις ὁμως νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς μύρμηκας θέτων ἐν λεμόνιον χαλασμένον εἰς τὸ μέρος ὅπου συχνάζουν.